

De rekening opgemaakt!

financiën gemeentelijk sociaal domein 2018 in meerjarig perspectief

Bruno Steiner

in opdracht van Divosa, Vereniging van Nederlandse Gemeenten en Netwerk directeuren sociaal domein

13 november 2019

Inhoud

Inhoud.....	2
Samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	5
2. Landelijk beeld rekeningen 2017 en 2018 in meerjarig perspectief.....	6
2.1. Sociaal domein: uitgavengroei zet door, ondanks minder bijstand.....	6
2.1.1. Inkomen en participatie.....	7
2.1.2. Samenkracht en burgerparticipatie.....	8
2.1.3. Jeugd.....	8
2.1.4. Maatschappelijke ondersteuning.....	10
2.1.5. Volksgezondheid.....	11
2.2. Uitgaven in rekening 2017 en 2018 in andere gemeentelijke sectoren.....	11
2.3. Inkomsten in rekening 2017 en 2018.....	12
3. Rekeningen 2017 en 2018 in categorieën van gemeenten.....	14
3.1. De financiële ontwikkelingen in categorieën van gemeenten.....	14
3.2. Uitgaven gemeenten bij indeling naar grootte.....	15
3.3. Uitgaven gemeenten bij indeling naar het aandeel jongeren.....	16
3.4. Uitgaven gemeenten bij indeling naar gemiddeld besteedbaar inkomen.....	18
3.5. Uitgaven gemeenten bij indeling naar aandeel "fictief budget sociaal domein".....	20
3.6. Uitgaven gemeenten bij indeling naar SCP-typen.....	22
Nawoord.....	24
Bijlage 1: Onderzoeken gemeentefinanciën sociaal domein.....	25
Bijlage 2: Methodische verantwoording.....	27
Bijlage 3: Tabellen Rekeningen 2017 en 2018 (absolute bedragen).....	30

Samenvatting

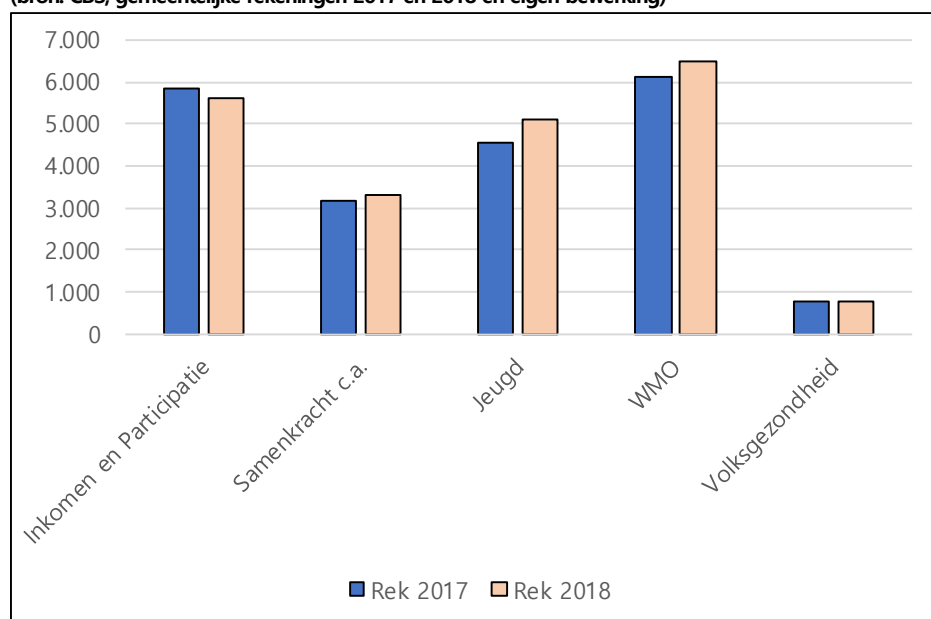
Dit rapport brengt de financiële situatie van het gemeentelijke sociaal domein in beeld. Het analyseert de gemeentelijke jaarrekeningen van 2018 en plaatst deze in een meerjarig perspectief.

Landelijke ontwikkeling van de uitgaven van rekening 2017 op rekening 2018

Voor het eerst sinds 2015 stijgen de uitgaven van het sociaal domein in 2018 niet harder dan de gemeentelijke uitgaven in andere sectoren, namelijk 4,2% in het sociaal domein tegen 4,4% in de andere sectoren; de totale uitgaven stegen met 4,3%. Dit betekent dat het aandeel van het sociaal domein in de totale uitgaven volgens de jaarrekeningen 2018 vrijwel gelijk bleef aan dat in 2017: 60,5%.

De min of meer gelijke groei van de uitgaven in het sociaal domein en de andere sectoren wordt echter vooral veroorzaakt door een sterke daling van de uitgaven in de sfeer van de bijstandsverlening, een effect van onder andere de gunstige economische ontwikkeling. De uitgaven voor de clusters WMO en – vooral – Jeugd bleven bovengemiddeld stijgen. Figuur I brengt de verschillende uitgavenontwikkeling van cluster Inkomens en participatie en van de andere clusters in het sociaal domein in beeld.

Figuur I. Gerealiseerde gemeentelijke uitgaven in sociaal domein 2017 en 2018 in € mln., inclusief algemene ondersteuning (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

3

De uitgaven in het *cluster Jeugd* stijgen van 2017 op 2018 met 12,1%, bijna driemaal meer dan de totale uitgaven. Kijken we over de jaren van 2015 tot en met 2018 dan stijgen de uitgaven *uitgedrukt per jongere tot 18 jaar* tussen 2015 en 2018 met bijna 42%, dat is gemiddeld ruim 12% per jaar. Deels komt dat doordat méér jongeren een beroep op de jeugdzorg doen, deels doordat het duurdere typen zorg betrof. Het verschil tussen het fictieve budget voor Jeugd en de gerealiseerde uitgaven is in 2018 opgelopen tot circa €1.400 miljoen. Zelfs bij een uiterst behoedzame raming van de uitgaven in 2019 blijft dat negatieve verschil circa €1.000 miljoen, ondanks de toevoeging aan het gemeentefonds van €400 miljoen in 2019.

Ook de uitgaven in het *cluster Maatschappelijke ondersteuning* stijgen in 2018 procentueel sterker dan gemiddeld. Dat geldt met name voor de onderdelen "Maatwerkdienstverlening 18+" (6,5%) en voor de "Geëscaleerde zorg 18+" (7,3%).

Het cluster *Samenkracht en burgerparticipatie* betreft algemene voorzieningen, soms de "0^e lijn" of "voorliggende voorzieningen" genoemd. De uitgaven stegen 4,6%, iets meer dan het gemiddelde. Dat is in zekere zin opmerkelijk. In de jaren 2015/17 stegen deze uitgaven minder dan gemiddeld óf daalden zelfs. Wellicht is hier nu een soort "bodem" bereikt.

Ontwikkeling bij categorieën van gemeenten

Het voorgaande landelijke beeld vullen we nu aan met een analyse voor diverse categorieën van gemeenten. Om deze onder één noemer te brengen drukken we (de verandering van) de uitgaven uit in *euro's per inwoner*.

Gemeenten ingedeeld naar grootte qua inwoners:

- De grote vier vormen de enige groep waar de uitgaven (per inwoner) voor het *cluster Inkomen en participatie* steeg van 2017 op 2018. Landelijk was er een daling van 4,6%.
- Voor het *cluster Jeugd* lag de uitgavengroei per inwoner voor de meeste inwonergroottesklassen rond het landelijk gemiddelde van 11,5%.
- Ook voor het *cluster Maatschappelijke ondersteuning* gaven de meeste inwonergroottesklassen meer uit, met de kleinste gemeenten en de grote vier als uitzondering. De landelijk gemiddelde groei was 5,5%.

Gemeenten ingedeeld naar het aandeel jongeren in de bevolking:

- Voor het cluster *Jeugd* stegen van 2017 op 2018 de uitgaven per inwoner in alle groepen vrij sterk en – niet verrassend – meer naarmate het aandeel jongeren in de bevolking toeneemt. Bij de grote vier is de stijging vrijwel even groot als bij de groep met het hoogste aandeel jongeren. Toch is hun bevolking niet heel jong. Dit illustreert dat ook andere factoren de kosten van jeugdzorg beïnvloeden.

4

Gemeenten ingedeeld naar gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden:

- Voor het *cluster Jeugd* stegen de uitgaven per inwoner in alle groepen sterk. De uitgavengroei was hoger naarmate het besteedbaar inkomen per huishouden toeneemt. Desalniettemin bleef het uitgavenniveau per inwoner hoger bij de groepen waar dit inkomen lager is.
- Bij de grote vier is de stijging van de uitgaven voor het *cluster Jeugd* wat groter dan bij de groep met het hoogste besteedbare huishoudensinkomen. Dat heeft *niet* met het inkomen van hun bevolking te maken, want de grote vier behoren wat dat betreft tot de "arme" groepen.

Gemeenten ingedeeld naar SCP-typologie, in het bijzonder krimpgemeenten:

- In het *cluster Jeugd* stegen de uitgaven per inwoner bij de krimpgemeenten meer dan gemiddeld. Dat is opmerkelijk omdat bij deze gemeenten – naar hun aard – het aandeel jongeren in de bevolking laag is. We zagen dat de groei van de uitgaven voor *Jeugd* van 2017 op 2018 hoger was naarmate het besteedbaar huishoudensinkomen steeg. Bij de krimpgemeenten is de uitgavengroei nóg hoger, maar dan tegen een achtergrond van diverse sociale problemen en *lage* huishoudensinkomen.
- Afgemeten aan de groei en niveaus van uitgaven zijn de problemen in krimpsteden groter dan krimpdorpen.

1. Inleiding

In de media is veel aandacht voor de tekorten van gemeenten in het sociaal domein. Dit rapport bevat de eerste uitgebreide financiële analyse van de situatie in het gemeentelijke sociaal domein in 2018 op basis van de gemeentelijke jaarrekeningen van vrijwel alle gemeenten.

In dit rapport wordt niet ingegaan op beleidsinhoudelijke verklaringen voor de financiële resultaten. Het beperkt zich tot het weergeven van wat er feitelijk gebeurd is. Waar een cijfermatige analyse mogelijk is, geven we die wel; soms wordt verwezen naar beleidsinhoudelijke analyses.

Dit onderzoek concentreert zich op verschillen tussen de jaarrekeningen 2017 en 2018, maar plaatst die hier en daar in een meerjarig perspectief. Voor een meerjarige vergelijking is het nodig aan de uitgaven de "algemene ondersteuning" oftewel "overhead" toe te rekenen. (Zie de bijlagen.)

Leeswijzer:

Hoofdstuk 2 schetst het landelijke beeld van de verschillen tussen de jaarrekeningen van 2017 en 2018.

In 2.1 bespreken we de vijf uitgavenclusters van het sociale domein:

- Inkomen en participatie (2.1.1),
- Samenkracht en burgerparticipatie (2.1.2),
- Jeugd (2.1.3),
- Maatschappelijke ondersteuning (2.1.4),
- Volksgezondheid (2.1.5),

In 2.2 komen de uitgaven in de andere clusters aan bod. Dat gebeurt globaler; de zes clusters die het gemeentefonds onderscheidt voegen we samen tot drie:

- Cultuur en onderwijs
- Infrastructuur en leefomgeving
- Bestuur en veiligheid.

De inkomsten uit het gemeentefonds, lokale belastingen en andere bronnen worden in 2.3 besproken.

Het landelijke beeld wordt in hoofdstuk 3 genuanceerd door in te zoomen op de uitgaven van categorieën van gemeenten, namelijk gemeenten ingedeeld naar:

- Inwonertal (3.2)
- Aandeel jongeren in de bevolking (3.3)
- Gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen (3.4)
- "Fictief budget" sociaal domein (3.5)
- SCP-typologie (3.6)

Bijlage 1 geeft een overzicht van recente onderzoeken over gemeentefinanciën en het sociaal domein.

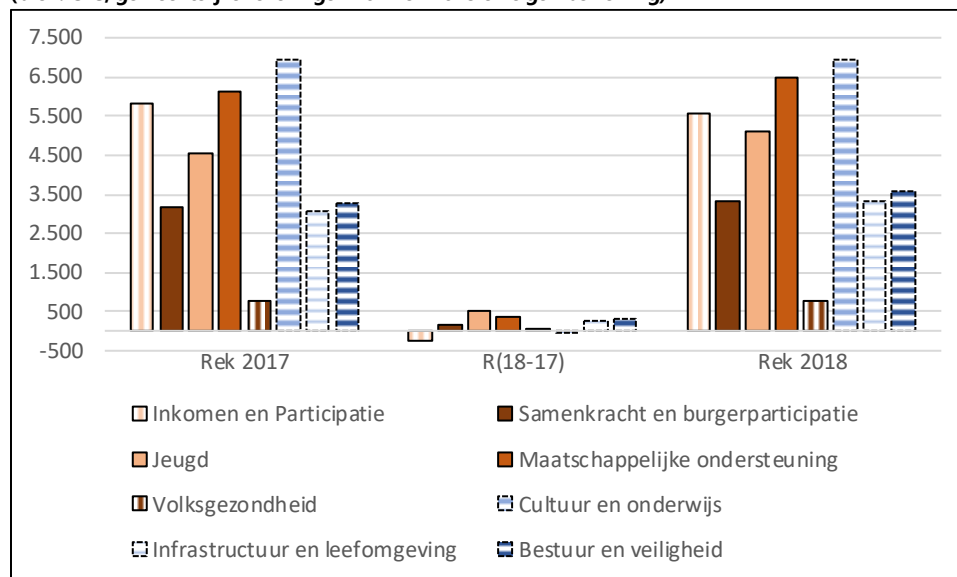
Bijlage 2 is een methodische verantwoording, o.m. over de toerekening van algemene ondersteuning.

Bijlage 3 is een tabellenboek met de rekeningen 2017 en 2018 voor de diverse categorieën, zowel met als zonder toerekening van algemene ondersteuning.

2. Landelijk beeld rekeningen 2017 en 2018 in meerjarig perspectief

Figuur 2.1 toont voor heel Nederland de *gerealiseerde* gemeentelijke uitgaven in 2017 en 2018 en het verschil tussen beide jaren. We lichten dat in paragraaf 2.1. toe voor het sociale domein en in paragraaf 2.2. voor de andere sectoren, zoals infrastructuur. Tot slot gaat paragraaf 2.3 in op de inkomstenontwikkeling.

Figuur 2.1. Uitgaven in sociaal domein en andere clusters in Rekeningen 2017 en 2018 in € mln., inclusief algemene ondersteuning¹
(bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

6

2.1. Sociaal domein: uitgavengroei zet door, ondanks minder bijstand

Tabel 1 toont voor heel Nederland de *gerealiseerde* gemeentelijke uitgaven in het sociaal domein in 2017 en 2018 en het verschil tussen beide jaren.

De uitgaven van het sociaal domein als geheel hielden procentueel vrijwel gelijke tred met het totaal van de gemeentelijke uitgaven. De uitgaven stegen van €20.470 miljoen in 2017 naar €21.337 miljoen in 2018, oftewel 4,2%. Daardoor bleef voor het eerst sinds 2015 het aandeel van het sociaal domein in de totale gemeentelijke uitgaven vrijwel gelijk. Dat wordt vooral veroorzaakt doordat de uitgaven in de sfeer van de bijstandverlening sterk dalen. De uitgaven voor clusters WMO en – vooral – Jeugd bleven bovengemiddeld stijgen.

In de navolgende subparagrafen wordt dit per cluster toegelicht.

¹ Vanaf 2017 zijn gemeenten verplicht het grootste deel van de overhead apart te boeken (voor 2017 moest de overhead juist vooral aan de beleidsclusters worden toegerekend). We tonen de cijfers inclusief overhead omwille van meerjarige vergelijkingen. Het niet of wel toerekenen van de algemene ondersteuning (overhead) leidt tot kleine verschillen in de procentuele veranderingen per cluster, maar het algemene beeld blijft gelijk. Zie ook bijlage 2.

Tabel 1. Uitgaven in sociaal domein in Rekeningen 2017 en 2018 in € mln., inclusief algemene ondersteuning (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven sociaal domein (incl AO)	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	R(18-17)%
Inkomen en Participatie	5.848	5.613	-235	-4,0%
Samenkracht en burgerparticipatie	3.167	3.314	147	4,6%
Jeugd	4.566	5.120	553	12,1%
Maatschappelijke ondersteuning	6.127	6.503	377	6,1%
Volksgezondheid	762	787	25	3,3%
<i>totaal sociaal domein</i>	<i>20.470</i>	<i>21.337</i>	<i>867</i>	<i>4,2%</i>
aandeel sociaal domein in totaal	60,6%	60,5%	0,0%	

2.1.1. Inkomen en participatie

Het cluster *Inkomen en participatie* bestaat uit drie onderdelen:

- "Inkomensregelingen". Dit zijn uitgaven voor de apparaatskosten van de bijstand en voor het minimabeleid (programma en apparaat).
- "Begeleide participatie". Dit zijn vooral uitgaven voor de werkvoorzieningen (WSW).
- "Arbeidsparticipatie-instrumenten gericht op toeleiding naar werk".

Dit is het enige cluster in het sociaal domein dat van 2017 op 2018 een uitgavendaling liet zien.

De gunstige economische ontwikkeling had zijn weerslag op de uitgaven voor "inkomensregelingen". Die daalden van €2.126 miljoen in 2017 naar €1.937 miljoen in 2018, oftewel een daling van 8,9%. De daling van het aantal mensen dat een beroep doet op bijstand, ging samen met minder apparaatskosten en minder uitgaven voor minimabeleid. Bovendien was er in 2018 voor het eerst in jaren sprake van een overschot op de "BUIG", dat wil zeggen dat de specifieke uitkering die de gemeenten van het ministerie van SZW ontvangen om de bijstandsuitkeringen te bekostigen (iets) hoger was dan de werkelijke kosten. Die omslag van een tekort naar een (klein) overschot droeg eveneens bij aan de uitgavendaling in dit cluster.²

De uitgavendaling bij de "Begeleide participatie" was in lijn met de geleidelijke afbouw van de WSW: van €2.811 miljoen in 2017 naar €2.731 miljoen in 2018, oftewel een daling van 2,9%.

De uitgaven voor het taakveld "Arbeidsparticipatie-instrumenten" tenslotte bedroegen €910 miljoen in 2017 en €945 miljoen in 2018, een toename van 3,9%. De stijging hangt vermoedelijk samen met uitgaven voor nieuwe doelgroepen die vóór 2015 van andere voorzieningen gebruik konden maken.

Alles bijeen daalden de gerealiseerde uitgaven voor het hele cluster van €5.850 miljoen in 2017 naar €5.613 miljoen in 2018, oftewel een daling van 4,0%. Tabel 1.A geeft de ontwikkelingen in 2017 en 2018 weer.

Tabel 1.A Uitgaven cluster "Inkomen en participatie" in Rekeningen 2017 en 2018 in € mln., inclusief algemene ondersteuning (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven "Inkomen & participatie" (incl. A.O.)	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	R(18-17)%
Inkomensregelingen	2.126	1.937	-189	-8,9%
Begeleide participatie	2.811	2.731	-80	-2,9%
Arbeidsparticipatie	910	945	35	3,9%
<i>totaal "Inkomen & participatie" (incl. A.O.)</i>	<i>5.848</i>	<i>5.613</i>	<i>-235</i>	<i>-4,0%</i>

² "Overschot Buig-budget 2018, maar budget 2019 gaat omlaag", Divosa, Utrecht, 25 april 2019.

2.1.2. Samenkracht en burgerparticipatie

Het cluster *Samenkracht en burgerparticipatie* steeg in procenten wat sterker dan het hele sociaal domein. De uitgaven gingen van €3.167 miljoen in 2017 naar €3.304 miljoen in 2018, oftewel 4,6%. Dat is in zekere zin opmerkelijk. Cluster Samenkracht en burgerparticipatie betreft algemene voorzieningen – soms de “0^e lijn” of “voorliggende voorzieningen” genoemd.³ In de jaren 2015/17 stegen deze uitgaven minder dan gemiddeld of daalden zelfs. Ze werden verdrongen door meer intensieve en dure voorzieningen op het gebied van volwassenen- en jeugdzorg (zie subparagrafen 2.1.3 en 2.1.4). Wellicht is hier een soort “bodemp” bereikt. Binnen het cluster stegen de uitgaven voor wijkteams meer dan gemiddeld, namelijk 6,1%.

Tabel 1.B geeft de ontwikkelingen in 2017 en 2018 weer.

Tabel 1.B Uitgaven cluster “Samenkracht en burgerparticipatie” in Rekeningen 2017 en 2018 in € mln., inclusief algemene ondersteuning (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven "Samenkracht & burgerp." (incl. A.O.)	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	R(18-17)%
taakveld Samenkracht en burgerparticipatie	2.097	2.178	82	3,9%
Wijkteams	1.070	1.136	65	6,1%
<i>totaal "Samenkracht & burgerp." (incl. A.O.)</i>	<i>3.167</i>	<i>3.314</i>	<i>147</i>	<i>4,6%</i>

2.1.3. Jeugd

Het cluster *Jeugd* steeg in procenten bijna driemaal zoveel als het hele sociaal domein. De uitgaven stegen van €4.566 miljoen in 2017 naar €5.120 miljoen in 2018, oftewel 12,1%. De uitgaven voor de twee taakvelden binnen het cluster ontwikkelden zich als volgt. Voor “Maatwerkdienstverlening 18-” stegen de uitgaven van €3.842 miljoen in 2017 naar €4.310 miljoen in 2018, oftewel een toename van 12,2%. De uitgaven van het taakveld “Geëscaleerde zorg 18-” stegen procentueel iets minder; de uitgaven gingen van €725 miljoen naar €809 miljoen, oftewel een toename van 11,7%.

Beide groeipercentages zijn het resultaat van een hoger beroep op jeugdzorg en hogere kostprijzen. Hoe deze twee componenten zich tot elkaar verhouden hebben we niet onderzocht.⁴

In Tabel 1.C staan de cijfers op een rij.

Tabel 1.C Uitgaven cluster “Jeugd” in Rekeningen 2017 en 2018 in € mln., inclusief algemene ondersteuning (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven "Jeugd" (incl. algemene onderst.)	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	R(18-17)%
Maatwerkdienstverlening 18-	3.842	4.310	469	12,2%
Geëscaleerde zorg 18-	725	809	85	11,7%
<i>totaal "Jeugd" (incl. algemene onderst.)</i>	<i>4.566</i>	<i>5.120</i>	<i>553</i>	<i>12,1%</i>

De ontwikkeling van de uitgaven in het cluster Jeugd passen in de meerjarige trend zoals weergegeven in Tabel 1.D. In alle jaren was de groei van de uitgaven voor het cluster Jeugd duidelijk hoger dan van het overige sociaal domein.

Op zijn beurt groeide het sociaal domein als geheel in 2016/17 meer dan de andere gemeentelijke uitgaven; in 2018 was de groei in het sociale domein vrijwel gelijk aan die in de andere sectoren.⁵

³ Enigszins verwarrend is dat het Cluster Samenkracht en burgerparticipatie bestaat uit het gelijknamige taakveld Samenkracht en burgerparticipatie en uit het taakveld wijkteams.

⁴ Zie hiervoor “Analyse volume jeugdhulp” en “Benchmarkanalyse uitgaven jeugdhulp in 26 gemeenten”, bureau Significant in opdracht van ministerie van VWS, april 2019.

⁵ Door de veranderende boekhoudregels per 2017 zijn de groeipercentages niet helemaal vergelijkbaar, maar op het algemene beeld heeft dat geen invloed. Overigens is voor het sociale domein als geheel de vergelijkbaarheid redelijk goed. Via “gevoeligheidsanalyse” zijn we nagegaan of (met name) andere toerekening van algemene ondersteuning het beeld verandert. Dat heeft inderdaad invloed, maar de groeiverschillen binnen het sociaal domein en tussen het sociaal domein en de andere sectoren blijven dezelfde orde van grootte houden. Zie ook Bijlage 2.

Tabel 1.D. Veranderingen van gemeentelijke uitgaven (incl. algemene ondersteuning) sinds 2015 (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2015 t/m 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven (incl. algemene ondersteuning)	Rekening 2016 t.o.v. 2015	Rekening 2017 t.o.v. 2016	Rekening 2018 t.o.v. 2017
cluster Jeugd	6,7%	17,5%	12,1%
Sociaal domein excl. Jeugd	2,5%	7,9%	2,0%
<i>totaal Sociaal domein</i>	<i>3,3%</i>	<i>9,9%</i>	<i>4,2%</i>
<i>totaal andere clusters</i>	<i>1,3%</i>	<i>-9,0%</i>	<i>4,4%</i>
<i>totaal alle uitgaven</i>	<i>2,4%</i>	<i>1,6%</i>	<i>4,3%</i>

Een ander kengetal dat de groei van het cluster Jeugd illustreert zijn de uitgaven per jongere, zoals weergegeven in Tabel 1.E.

Tabel 1.E. Gerealiseerde uitgaven cluster Jeugd (incl. algemene ondersteuning) in euro per jongere tot 18 jaar (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2015 t/m 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven (incl. algemene ondersteuning)	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018
Cluster Jeugd	€ 1.062 / jong.	€ 1.137 / jong.	€ 1.341 / jong.	€ 1.505 / jong.

Uitgedrukt per jongere tot 18 jaar stijgen de uitgaven tussen 2015 en 2018 met bijna 42% oftewel gemiddeld ruim 12% per jaar. Let wel het gaat om alle jongeren, dat zijn er veel meer dan diegenen die een beroep doen op jeugdzorg. Door de vergrijzing daalt het aantal jongeren tot 18 jaar met een half procent per jaar, terwijl de bevolking als geheel jaarlijks met circa driekwart procent stijgt.

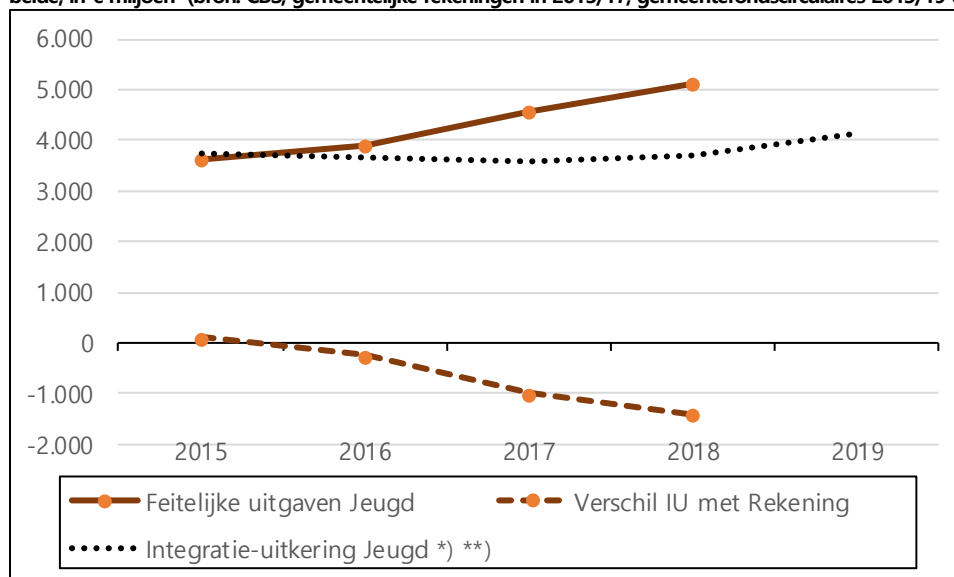
Zoals in de inleiding aangekondigd worden in deze financiële analyse *geen* beleidsinhoudelijke verklaringen geboden voor deze ontwikkeling. Uit het in **Bijlage 1** genoemde onderzoek "Analyse volume jeugdhulp" wordt echter duidelijk dat het beroep op de jeugdzorg (cliënten en trajecten) sterk is gestegen sinds 2015. Een deel van de stijging van de uitgaven per jongere tot 18 jaar heeft dus te maken met een groter beroep op de jeugdzorg. Dat grotere beroep valt op zijn beurt in tweeën uiteen: méér jongeren doen een beroep op zorg en de zorg waarop ze een beroep doen is duurder. Tot slot kan ook sprake zijn van hogere kostprijzen per zorgtype. Hoe deze prijs- en volume-effecten zich precies tot elkaar verhouden valt buiten het bestek van dit onderzoek.

De stijgingen van de uitgaven voor cluster Jeugd zijn zodanig dat het fictief budget ervoor in het gemeentefonds er geen gelijk tred met houdt. Dat geldt voor de jaren tot en met 2018, waarvan de rekeningcijfers beschikbaar zijn en vrijwel zeker ook voor 2019. Figuur 2.2 laat dat zien.

Van een klein overschot in 2015 gaat het verschil over naar een tekort van circa €1.400 miljoen in 2018. Nu is er in de meicirculaire 2019 opgenomen dat gemeenten in dat jaar €400 miljoen extra ontvangen voor het cluster Jeugd en in 2020 en 2021 telkens €300 miljoen. Zelfs als de gerealiseerde uitgaven in 2019 gelijk zullen zijn aan die in 2018 – een nogal voorzichtige raming – zou het tekort in 2019 nog altijd circa €1.000 miljoen zijn.⁶

⁶ Doe genoemde verandering van boekhoudregels per 2017 (en al eerder in 2015) kennen de bedragen een onzekerheidsmarge.

Figuur 2.2. Gerealiseerde uitgaven cluster Jeugd 2015/18, Integratie-uitkering sociaal domein onderdeel Jeugd en het verschil tussen beide, in € miljoen (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen in 2013/17, gemeentefondscirculaires 2015/19 en eigen bewerking)

*) Vanaf 2019 is een groot deel van de Integratie-uitkering Jeugd opgenomen in de algemene uitkering.

**) Inclusief extra middelen "Jeugd": €400 miljoen in 2019 (meicirculaire 2019, p.14)

2.1.4. Maatschappelijke ondersteuning

De uitgaven in het cluster *Maatschappelijke ondersteuning*, het grootste cluster binnen het sociaal domein, stegen procentueel wat sterker dan gemiddeld. Ze stegen van €6.127 miljoen in 2017 naar €6.503 miljoen in 2018, oftewel 6,1%. De uitgaven voor de drie taakvelden binnen het cluster ontwikkelden zich als volgt:

- Voor "Maatwerkvoorzieningen (WMO)" gingen ze van €687 miljoen in 2017 naar €690 miljoen in 2018, oftewel 0,5% erbij. Dit zijn vooral "oude" WMO-taken die de gemeenten al vóór 2015 uitvoerden, zoals het verstrekken van rolstoelen, scootmobielen, collectief vervoer en woningaanpassingen.
- Voor "Maatwerkdienstverlening 18+" gingen ze van €3.093 miljoen in 2017 naar €3.295 miljoen in 2018, oftewel 6,5% erbij. Dit betreft in hoofdzaak taken die per 2015 naar de gemeenten overgingen, bijvoorbeeld dagbesteding, maar ook de huishoudelijke hulp die de gemeenten al veel langer verstrekken valt hieronder.
- Voor "Geëscaleerde zorg 18+" gingen de uitgaven van €2.347 miljoen naar €2.518 miljoen, oftewel 7,3%.

Tabel 1.F zet de cijfers op een rijtje.

Tabel 1.F Uitgaven cluster "Maatschappelijke ondersteuning" in Rekeningen 2017 en 2018 in € mln., inclusief algemene ondersteuning (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven "WMO" (incl. algemene onderst.)	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	R(18-17)%
Maatwerk-voorzieningen (WMO)	687	690	3	0,5%
Maatwerkdienstverlening 18+	3.093	3.295	202	6,5%
Geëscaleerde zorg 18+	2.347	2.518	171	7,3%
<i>totaal "WMO" (incl. algemene onderst.)</i>	<i>6.127</i>	<i>6.503</i>	<i>377</i>	<i>6,1%</i>

Tot slot laten we de uitgavenontwikkeling per volwassene zien, dus voornaamste doelgroep van de WMO.⁷

⁷ Er zijn wat beperkte uitzonderingen op die leeftijdsgrens. Bijvoorbeeld kunnen rolstoelen krachtens de WMO ook aan jongeren worden verstrekt.

Tabel 1.G. Gerealiseerde uitgaven cluster Maatschappelijke ondersteuning (incl. algemene ondersteuning) in euro per volwassene (18 jaar en ouder) (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2015 t/m 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven "WMO" (incl. algemene onderst.)	Rek 2017	Rek 2018
Maatwerk-voorzieningen (WMO)	50	50
Maatwerkdienstverlening 18+	226	239
Geëscaleerde zorg 18+	172	183
<i>totaal "WMO" (incl. algemene onderst.)</i>	<i>448</i>	<i>471</i>

Uitgedrukt in euro's per volwassene gingen de uitgaven voor dit cluster van €448 naar €471. Dat is een stijging van 5,1%. Dat is een lagere stijging van de stijging in tabel 1.F omdat daarin ook de stijging van het aantal volwassenen met 1% meetelt.

2.1.5. Volksgezondheid

De uitgaven in het cluster *Volksgezondheid*, het kleinste cluster binnen het sociaal domein, stegen van €762 miljoen in 2017 naar €787 miljoen in 2018, oftewel 3,3%. De hier gebruikte IV3-gegevens maken geen verdere opsplitsing mogelijk, het cluster bestaat maar uit één (gelijknamig) taakveld.

2.2. Uitgaven in rekening 2017 en 2018 in andere gemeentelijke sectoren

Het totaal van de gerealiseerde uitgaven voor de beleidsmatige clusters buiten het sociaal domein groeide vrijwel even sterk als het sociale domein, namelijk met 4,4%. Voor het eerst sinds 2015 blijven de overige clusters niet achter bij de "sociale". We gaan er in deze subparagraaf nader op in, zij het minder gedetailleerd dan bij het sociaal domein. We onderscheiden: ⁸

- Cultuur en onderwijs
- Infrastructuur en leefomgeving
- Bestuur en veiligheid.

Tabel 2. Uitgaven in andere sectoren in Rekeningen 2017 en 2018 in € mln., inclusief algemene ondersteuning (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking) ⁹

Uitgaven andere sectoren (incl AO)	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	R(18-17)%
Cultuur en onderwijs	6.970	6.976	6	0,1%
Infrastructuur en leefomgeving	3.081	3.330	249	8,1%
Bestuur en veiligheid	3.265	3.597	332	10,2%
<i>totaal andere sectoren</i>	<i>13.316</i>	<i>13.902</i>	<i>587</i>	<i>4,4%</i>
aandeel andere sectoren in totaal	39,4%	39,5%	0,0%	

In 2015 en 2016 was het aandeel van de andere sectoren hoger, namelijk rond 44%. ¹⁰

⁸ In het verdeelmodel van het gemeentefonds zijn er nu buiten het sociaal domein zes uitgavenclusters, die elk weer bestaan uit diverse taakvelden. In dit onderzoek zijn die zes samengevoegd tot drie: "Cultuur en onderwijs" ("Cultuur en ontspanning" en "Educatie"), "Infrastructuur en leefomgeving" ("Infrastructuur en gebiedsontwikkeling" en "Riolering en Reiniging") en "Bestuur en veiligheid" ("Bestuur" (incl. Burgerzaken) en "Openbare orde en veiligheid").

⁹ Door afronding zit er een klein verschil tussen het percentage "aandeel sociaal domein in totale uitgaven" in 2017 en 2018, terwijl het berekende verschil 0,0%punt is.

¹⁰ Door de per 2017 veranderde administratie kan er een vertekening zitten in de overgang van 2016 naar 2017. Dat meewegend blijft staan, dat het uitgavenaandeel van het sociaal domein steeg en dat van de andere sectoren daalde.

De uitgaven in het cluster *Cultuur en onderwijs* betreffen een scala van voorzieningen, zoals schouwburgen en musea en amateurkunst, sport en recreatie en openbaar groen, onderwijshuisvesting en onderwijsachterstandenbeleid. Het bedrag was in 2017 en 2018 vrijwel gelijk, namelijk rond €6.970 miljoen.

Uit achterliggende cijfers blijkt dat *binnen* het cluster de uitgavenontwikkeling van de diverse onderdelen sterk uiteenliep. De uitgaven voor onderwijs bijvoorbeeld (vooral onderwijs*huisvesting*) daalden met €112 miljoen, dat is ruim 7% minder. Aan de andere kant stegen de uitgaven voor "cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie" en "openbaar groen en (openlucht)recreatie" met €76 miljoen respectievelijk €59 miljoen (5% resp. 6% erbij).

Ook het cluster *Infrastructuur en leefomgeving* is heel divers samengesteld: verkeer en vervoer, parkeren, riool en reiniging, havens¹¹ en waterwegen, openbaar vervoer, milieubeheer, ruimtelijke ordening, en bouwen en wonen. In het kader van het gemeentefonds worden diverse uitgaven gesaldeerd met inkomsten; tegenover uitgaven voor parkeren, riool en reiniging staan inkomsten uit parkeerbelasting, riool- en reinigingsrecht en afvalstoffenheffing. In de rekening 2018 zijn de netto-uitgaven van dit cluster ruim €3.000 miljoen. (Als men genoemde inkomsten buiten beschouwing laat, zijn de bruto-uitgaven een kleine €8.000 miljoen.)

De totale (netto)uitgaven gingen van 2017 op 2018 van €3.081 miljoen naar €3.320 miljoen, een groei van €249 miljoen oftewel 8%. Driekwart van de groei (€170 miljoen) kwam voor rekening van één taakveld in maar enkele gemeenten, namelijk het taakveld Openbaar vervoer in de vier grote steden. Bij het grootste taakveld binnen dit cluster – Verkeer en vervoer – was er landelijk een uitgavengroei van ruim 1%, maar ook hier domineren de grote vier het beeld; zonder de grote vier zou sprake zijn geweest van een daling. We komen hierop terug bij de bespreking van categorieën gemeenten.

Het cluster *Bestuur en veiligheid* omvat de uitgaven voor het politieke bestuur (college en gemeenteraad), burgerzaken en openbare orde en veiligheid. In totaal beliepen deze uitgaven € 3.265 miljoen in 2017. In 2018 is dat opgelopen tot € 3.597 miljoen, een toename met € 332 miljoen oftewel ruim 10%.

12

2.3. Inkomsten in rekening 2017 en 2018

Alle uitgaven tezamen (inclusief "algemene ondersteuning") waren in de rekening 2018 4,3% hoger dan in de rekening 2017. We bespreken nu de hieraan parallelle ontwikkeling van de inkomsten.

De gemeenten zijn voor hun algemene inkomsten sterk afhankelijk van het gemeentefonds. De totale algemene middelen bedroegen in deze jaren rond € 35 miljard, waarvan € 29 miljard uit het gemeentefonds. De ontwikkeling van algemene middelen wordt dus vooral bepaald door wat er met het gemeentefonds gebeurt. Het fonds groeide tussen 2017 en 2018 met € 1.542 miljoen oftewel 5,5%.¹² Die stijging was de som van het "accres" – de algemene stijging van het gemeentefonds – en talrijke incidentele en structurele plussen en minnen in verband met overgehevelde taken en aanpassingen van diverse decentralisatie- en integratie-uitkeringen. Daartoe behoorde ook de storting in het gemeentefonds door het rijk van €100 miljoen i.v.m. de tekorten in het sociaal domein.

Deze toevoeging aan het gemeentefonds vormde de ene helft van de vulling van de "decentralisatie-uitkering Voorzieningen knelpunten sociaal domein".¹³ De andere €100 miljoen werd gevonden door een

¹¹ Dit zijn alleen de zgn. "economische havens", de recreatiehavens behoren tot cluster Cultuur en onderwijs.

¹² De landelijke bedragen van het gemeentefonds in de jaarrekeningen 2017 en 2018 (en daarmee het verschil tussen beide) wijken wat af van de bedragen die uit de betreffende gemeentefondscirculaires zijn af te leiden.

¹³ In de wandeling werd ze wel aangeduid als het "fonds tekortgemeenten 2016 en 2017". Formeel is het geen fonds, maar een decentralisatie-uitkering binnen het gemeentefonds

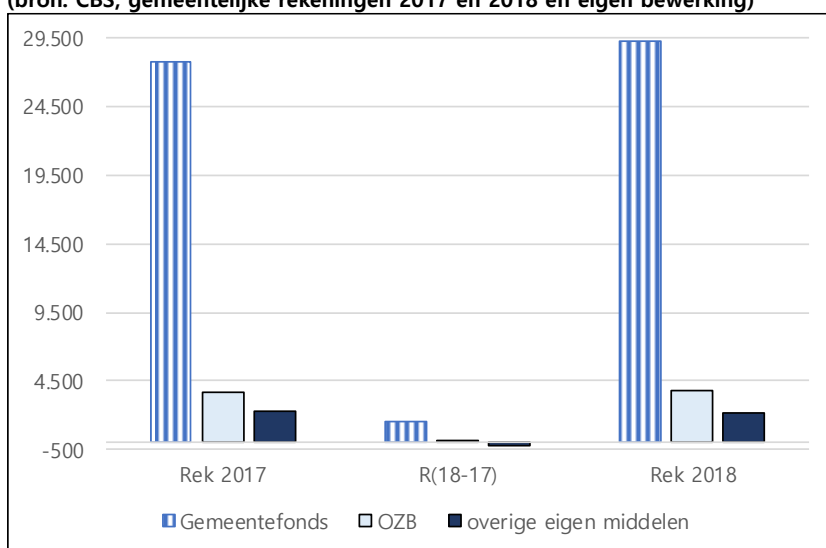
herverdeling binnen het gemeentefonds. Voor het gemeentefonds als geheel was alleen de rijksbijdrage iets extra's met een omvang van 0,3% van het gemeentefonds.¹⁴ De tweede helft was een vorm van solidariteit van gemeenten onderling.¹⁵

Alle andere bronnen van algemene middelen zijn veel kleiner dan het gemeentefonds, zodat zij het financiële beeld veel minder beïnvloeden. We gaan er daarom maar summier op in:

- de OZB steeg met 2,9%, dat wil zeggen van €3.719 miljoen naar €3.825 miljoen.
- De bonte verzameling van "overige eigen middelen" daalde van €2.289 miljoen naar €2.113 miljoen, 7,7% eraf. Uit achterliggende cijfers is af te leiden dat dit samenhangt met minder inkomsten uit de beleggingsportefeuille (taakveld "Treasury") en uit de grondexploitatie.

Figuur 2.3 beeldt ontwikkeling van gemeentefonds, OZB en overige eigen middelen (OEM) volgens de jaarrekeningen 2017 en 2018 uit.

Figuur 2.3. Inkomsten uit gemeentefonds, OZB en overige middelen in Rekeningen 2017 en 2018 in € mln. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

¹⁴ Door het tijdstip van formele bekendmaking (de decembercirculaire 2018) zullen niet alle gemeenten de inkomsten uit de decentralisatie-uitkering als inkomstenpost in de jaarrekening hebben verwerkt. Daardoor is onduidelijk of en zo ja hoeveel er van onder "gemeentefonds" is geboekt. De genoemde 0,3% is daarom het maximum.

¹⁵ Eerst werden *alle* 380 gemeenten "aangeslagen" en vervolgens werd bepaald welke gemeenten voor een uitkering in aanmerking kwamen; dat waren er 77.

3. Rekeningen 2017 en 2018 in categorieën van gemeenten

3.1. De financiële ontwikkelingen in categorieën van gemeenten

Hierboven is het landelijke beeld geschetst, maar hoe staan de zaken ervoor in al die soorten en maten van gemeenten? We gaan dit na door de *gemeentelijke uitgaven* in te delen naar:

- Grootte qua inwoners (paragraaf 3.2)
- Aandeel jongeren in de bevolking (paragraaf 3.3)
- Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden (paragraaf 3.4)
- Het aandeel van het "fictief budget sociaal domein" in het gemeentefonds (paragraaf 3.5)
- SCP-typologie, waaronder krimpgemeenten (paragraaf 3.6).

Er is tussen deze indelingen overlap. Zo vertoont de SCP-indeling enige gelijkenis met de indeling naar grootte. *We zullen daarom van de andere indelingen alleen die aspecten bespreken waarin ze zich onderscheiden van de indeling naar grootte.* Verder plaatsen we de grote vier steden steeds in een aparte groep, niet alleen bij de indeling naar grootte, maar ook bij alle andere indelingen. De reden is dat deze vier gemeenten door hun omvang het beeld van een hele categorie kunnen "vertekenen". Dat kwam al even aan de orde in paragraaf 2.2. Daar bleek dat de landelijke groei van de uitgaven in de fysieke infrastructuur vrijwel geheel in de grote vier steden plaatsvond. Zonder hen waren de uitgaven in de fysieke infrastructuur gedaald.

14

Voor elk van deze indelingen gaan we na of en in welke mate de ontwikkelingen die landelijk opvielen zich ook daar voordoen. Ten eerste de groei van de uitgaven in vooral cluster Jeugd en in mindere mate het cluster Maatschappelijke ondersteuning. Ten tweede het aandeel van het sociale domein in de totale uitgaven. Eventueel beschrijven we financiële ontwikkelingen die landelijk niet opvielen, maar die voor deze of gene groep gemeenten van belang zijn.

In de navolgende paragrafen vergelijken we steeds de *landelijke verschillen* tussen de rekeningen 2017 en 2018 met de *verschillen per groep van gemeenten*. We gaan dus na of – bijvoorbeeld – de daling van uitgaven voor bijstand c.a. die zich landelijk voordeed ook bij de verschillende categorieën optrad. Om de groepen van gemeenten onderling en met het landelijk totaal vergelijkbaar te maken, drukken we de uitgaven en inkomsten uit in euro's per inwoner. (In de bijlagen zijn wel de absolute bedragen vermeld.)

Een laatste opmerking voor wie op de procenten achter de komma let. Uitgedrukt in euro's stegen de totale uitgaven van 2017 op 2018 met 4,3%. Uitgedrukt in euro's per inwoner stegen ze wat minder, namelijk met 3,7%. Het verschil ontstaat doordat het aantal inwoners groeide met 0,6%. Analoge verschillen zijn er bij de onderdelen. Neem Jeugd. Daarvan stijgen de absolute bedragen van 2017 op 2018 met 12,1% en de bedragen per inwoner met 11,5%.

3.2. Uitgaven gemeenten bij indeling naar grootte

In deze paragraaf vergelijken we de landelijke verschillen tussen de rekeningen 2017 en 2018 met die per inwonerklasser, waarbij we de uitgaven en inkomsten uitdrukken in euro's per inwoner.

Tabel 4.A Verschil tussen gerealiseerde uitgaven 2017 en 2018 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor inwonergroottesklassen. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

	Totaal	0-20.000	20.000-30.000	30.000-50.000	50.000-100.000	100.000-250.000	grote vier
Inwoners x 1.000	17.181	1.092	2.364	3.708	3.664	3.981	2.373
Verandering uitgavenclusters (groei of daling in € per inwoner)							
Inkomen en Participatie	-16	-13	-20	-21	-24	-29	31
Samenkracht en burgerparticipatie	7	16	7	8	13	1	5
Jeugd	31	29	38	34	29	22	37
Maatschappelijke ondersteuning	20	9	18	23	20	28	3
Volksgesondheid	1	1	3	2	1	2	-4
Cultuur en onderwijs	-2	-1	5	8	1	-12	-14
Infrastructuur en leefomgeving	13	17	8	3	1	-18	109
Bestuur en veiligheid	18	25	16	20	19	21	6
Totaal verandering (€ per inwoner)	73	82	75	77	60	16	172
<i>Idem in % uitgavetotaal Rek 2017</i>	<i>3,7%</i>	<i>5,2%</i>	<i>4,9%</i>	<i>4,7%</i>	<i>3,2%</i>	<i>0,7%</i>	<i>5,9%</i>
Sociaal domein als geheel	44	42	46	46	39	24	71
andere sectoren als geheel	30	40	29	31	21	-9	101

15

Binnen het sociaal domein valt het meest op:

- De grote vier vormen de enige groep waar de uitgaven per inwoner voor het cluster Werk en inkomen stijgen van 2017 op 2018, ze vormen een uitzondering op de landelijke trend.
- Voor het cluster Jeugd stijgen de uitgaven per inwoner voor de meeste groepen sterk (het landelijk gemiddelde is €31 per inwoner oftewel 11,5%).
- Ook voor het cluster Maatschappelijke ondersteuning geven de meeste groepen meer uit, met de grote vier als voornaamste uitzondering (het landelijk gemiddelde is €20 per inwoner oftewel 5,5%).

In de andere sectoren valt het meest op:

- De landelijke groei voor Infrastructuur en leefomgeving komt meer dan volledig voor rekening van de grote vier. Teruggerekend naar miljoen euro's stijgen deze uitgaven landelijk met €249 miljoen, terwijl ze in de vier grote steden met €268 miljoen toenemen (de rest van het land daalt dus iets).
- *Zonder* de grote vier dalen de uitgaven voor Infrastructuur en leefomgeving licht, maar daarbinnen zijn er verschillen. Bij de kleinste gemeenten stijgen de uitgaven per inwoner, bij de gemeenten met 100.000 tot 250.000 inwoners dalen de uitgaven.
- Bij Cultuur en onderwijs is de uitgavenverandering tot 100.000 inwoners klein; bij de groep "100.000+"-gemeenten is de daling relatief sterk: 3% eraf.
- Bij Bestuur en veiligheid stijgen de uitgaven per inwoner over de gehele linie vrij sterk, 10% erbij.

Vergelijken we het hele sociaal domein met de som van alle andere sectoren, dan valt op:

- Het landelijk beeld van stabilisering van het aandeel van het sociaal domein in de totale uitgaven moet op twee punten worden genuanceerd:

- o Bij de 100.000+ gemeenten (exclusief de grote vier) vertoont dit aandeel van 2017 op 2018 nog steeds een stijging, ondanks de daling van de uitgaven voor Inkomen en participatie. Bij de kleine gemeenten zien we een heel lichte daling van dit aandeel.
- o Bij de grote vier heeft de daling van het aandeel van het sociaal domein in de totale uitgaven vooral te maken met zeer hoge uitgaven voor openbaar vervoer. De groei van hun sociaal-domeinuitgaven doet niet onder voor de andere groepen, al is hij anders samengesteld.

Tabel 4.B geeft de ontwikkeling van de aandelen weer.

Tabel 4.B Aandeel sociaal domein in totaal van gerealiseerde uitgaven (incl. algemene ondersteuning) 2017 en 2018 voor inwonergrootteklassen. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven in % van alle uitgaven	Totaal	0-20.000	20.000-30.000	30.000-50.000	50.000-100.000	100.000-250.000	grote vier
Sociaal domein in 2017	60,6%	55,5%	57,9%	59,4%	61,5%	65,7%	56,6%
Sociaal domein in 2018	60,5%	55,2%	57,9%	59,4%	61,6%	66,3%	55,7%

In 2015 en 2016 was het aandeel van het sociaal domein rond de 56%.¹⁶

3.3. Uitgaven gemeenten bij indeling naar het aandeel jongeren

In deze paragraaf vergelijken we het landelijke beeld van de rekeningen 2017 en 2018 met dat van vijf groepen gemeenten ingedeeld naar het aandeel jongeren in de bevolking. De grote vier maken geen deel uit van de vijf groepen. Hen vermelden we steeds apart; zo voorkomen we dat ze door hun grote omvang de uitkomst van een of meer groepen beïnvloeden. Om de groepen van gemeenten onderling en met het landelijk totaal vergelijkbaar te maken, drukken we de uitgaven en inkomsten uit in euro per inwoner.

16

Tabel 5.A Verschil tussen gerealiseerde uitgaven 2017 en 2018 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar aandeel jongeren en voor grote vier steden. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

	Totaal	zeer weinig jongeren	weinig jongeren	gemidd. aandeel jongeren	veel jongeren	zeer veel jongeren	grote vier
Inwoners x 1.000	17.181	2.492	3.075	2.946	3.059	3.237	2.373
Verandering uitgavenclusters (groei of daling in € per inwoner)							
Inkomen en Participatie	-16	-20	-32	-19	-24	-20	31
Samenkracht en burgerparticipatie	7	-2	15	8	8	9	5
Jeugd	31	18	27	24	35	39	37
Maatschappelijke ondersteuning	20	24	22	25	12	29	3
Volksgesondheid	1	3	2	2	1	2	-4
Cultuur en onderwijs	-2	-8	-5	6	5	-2	-14
Infrastructuur en leefomgeving	13	-21	-3	16	-10	6	109
Bestuur en veiligheid	18	39	16	18	15	15	6
Totaal verandering (€ per inwoner)	73	34	43	80	42	79	172
<i>Idem in % uitgaventotaal Rek 2017</i>	3,7%	1,6%	2,2%	4,5%	2,4%	4,9%	5,9%
Sociaal domein als geheel	44	24	35	40	32	59	71
andere sectoren als geheel	30	10	8	40	10	19	101

¹⁶ Door de per 2017 veranderde administratie kan er een vertekening zitten overgang van 2016 naar 2017. Dat meewegend blijft staan dat het uitgavenaandeel van het sociaal domein steeg en dat van de andere sectoren daalde.

Aanvullend op de indeling naar grootte valt in het sociaal domein op:

- Voor het cluster *Jeugd* stijgen de uitgaven per inwoner in alle groepen vrij sterk en – niet verrassend – meer als het aandeel jongeren in de bevolking toeneemt. Bij grote vier is de stijging vrijwel even groot als bij de groep met het hoogste aandeel jongeren (€35/inwoner resp. €39/inwoner). Dat heeft *niet* met hun aandeel jongeren te maken, want geen van de vier heeft “(zeer) veel jongeren”.¹⁷ Dit illustreert dat het aandeel jongeren maar een van de factoren is die de kosten van jeugdzorg beïnvloeden.
- Ook de uitgaven voor het cluster *Maatschappelijke ondersteuning* stijgen vrij sterk (behalve bij de grote vier), maar een relatie met het aandeel jongeren is niet te zien. Dat is in zoverre opmerkelijk dat “jongeren” deels het spiegelbeeld is van “ouderen”. Voor een deel van de WMO-uitgaven is er zeker een relatie met “ouderen” te leggen, maar voor het totaal van de WMO-uitgaven blijkt niet. (Voor de lage toename van de WMO-uitgaven in de groep “veel jongeren” hebben we geen specifieke omstandigheid kunnen vinden.)

In de andere sectoren valt het meest op:

- Bij de groepen ingedeeld naar het aandeel jongeren zien we bij de verandering van uitgaven voor het cluster *Infrastructuur en leefomgeving* vrij grote verschillen (dan eens toename, dan eens een afname). Een relatie met het aandeel jongeren is er echter niet.

Vergelijken we de uitgaven in het hele sociaal domein met de som van alle andere sectoren, dan valt op:

- Het landelijk beeld van stabilisering van het aandeel van het sociaal domein in de totale uitgaven moet hier worden genuanceerd. Bij de groep met zeer veel jongeren treedt een vrij grote stijging van het aandeel op (maar blijft onder het landelijke gemiddelde van 60,5%).

Zie Tabel 5.B.

Tabel 5.B Aandeel sociaal domein in totaal van gerealiseerde uitgaven (incl. algemene ondersteuning) 2017 en 2018 voor gemeenten ingedeeld naar aandeel jongeren en voor grote vier steden. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

Uitgaven in % van alle uitgaven	Totaal	zeer weinig jongeren	weinig jongeren	gemidd. aandeel jongeren	veel jongeren	zeer veel jongeren	<i>grote vier</i>
Sociaal domein in 2017	60,6%	63,7%	65,1%	61,1%	60,0%	57,4%	<i>56,6%</i>
Sociaal domein in 2018	60,5%	63,8%	65,1%	60,6%	60,4%	58,2%	<i>55,7%</i>

¹⁷ Als we de grote vier wel in de andere groepen zouden opnemen, dan zou een in de groep “zeer weinig jongeren”, een in de groep “weinig jongeren”, een in de groep “gemiddeld” en een in de groep “veel jongeren” zitten.

3.4. Uitgaven gemeenten bij indeling naar gemiddeld besteedbaar inkomen

In deze paragraaf vergelijken we het landelijke beeld van de rekeningen 2017 en 2018 met dat van vijf groepen gemeenten ingedeeld naar de hoogte van het gemiddelde besteedbaar inkomen per huishouden. De grote vier maken geen deel uit van de vijf groepen.

Tabel 6.A Verschil tussen gerealiseerde uitgaven 2017 en 2018 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar hoogte van besteedbaar huishoudensinkomen en voor grote vier steden. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

	Totaal	zeer laag gmd. best. inkomen	laag gmd. best. inkomen	gmd. best. inkomen	hoog gmd. best. inkomen	zeer hoog gmd. best. inkomen	<i>grote vier</i>
Inwoners x 1.000	17.181	2.905	3.362	3.009	2.775	2.757	2.373
Verandering uitgavenclusters (groei of daling in € per inwoner)							
Inkomen en Participatie	-16	-27	-29	-33	-8	-15	31
Samenkracht en burgerparticipatie	7	0	10	7	12	9	5
Jeugd	31	23	28	25	38	34	37
Maatschappelijke ondersteuning	20	27	33	21	18	12	3
Volksgesondheid	1	2	1	3	2	2	-4
Cultuur en onderwijs	-2	-9	3	-7	4	7	-14
Infrastructuur en leefomgeving	13	-30	-3	17	-6	14	109
Bestuur en veiligheid	18	31	14	18	16	22	6
Totaal verandering (€ per inwoner)	73	18	57	51	76	85	172
<i>Idem in % uitgaventotaal Rek 2017</i>	3,7%	0,7%	2,9%	2,9%	5,0%	6,2%	5,9%
Sociaal domein als geheel	44	26	43	23	63	43	71
andere sectoren als geheel	30	-8	14	28	14	42	101

18

In aanvulling op de voorgaande indelingen valt in het sociaal domein op:

- Voor het cluster Jeugd stijgen de uitgaven per inwoner in alle groepen vrij sterk en – op het eerste oog verrassend – meer als het besteedbaar inkomen toeneemt. Hoe hoger het gemiddelde inkomen, des te hoger de stijging. Dat is in die zin verrassend dat de verdeelmodellen ervan uitgaan dat de zelfredzaamheid van de bewoners toeneemt als het inkomen stijgt en dat daardoor het beroep op jeugdzorg afneemt.
We moeten hier een verschil maken tussen de *groei* van de uitgaven en het *niveau* van de uitgaven. Uit Tabel 6.A blijkt dat de uitgaven sterker *groeiden* naarmate het besteedbaar inkomen hoger was. Tegelijk blijkt uit Tabel 6.B hieronder dat het resulterende *niveau* van gemeentelijke uitgaven per inwoner in 2018 wel degelijk lager (resp. hoger) is in gemeenten met burgers met een hoog (resp. laag) besteedbaar inkomen.
- Bij de grote vier is de stijging van de uitgaven voor het cluster Jeugd nog wat groter dan bij de groep met het hoogste besteedbare huishoudensinkomen (€38/inwoner resp. €34/inwoner). Dat heeft *niet* met het inkomen van hun bevolking te maken, want de grote vier behoren wat dat betreft tot de laagste groepen.¹⁸
- Ook de uitgaven voor het cluster Maatschappelijke ondersteuning stijgen vrij sterk (behalve bij de grote vier). Hier zien we echter *niet* de wat verrassende ontwikkeling van het cluster Jeugd. Bij het

¹⁸ Als we de grote vier wel in de andere groepen zouden opnemen zouden drie in de groep “zeer laag gemiddeld inkomen” en een in de groep “laag gemiddeld inkomen” zitten.

cluster Maatschappelijke ondersteuning vertoont de groei van de uitgaven hetzelfde patroon als het niveau van de uitgaven: hoger (resp. lager) naarmate het besteedbaar huishoudensinkomen lager (resp. hoger) is.

Zie ook Tabel 6.B.

Tabel 6.B Gerealiseerde uitgaven 2018 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar hoogte van besteedbaar huishoudensinkomen en voor grote vier steden.

(bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

		zeer laag gmd. best. inkomen	laag gmd. best. inkomen	gmd. best. inkomen	hoog gmd. best. inkomen	zeer hoog gmd. best. inkomen	<i>grote vier</i>
Inwoners x 1.000	17.181	2.905	3.362	3.009	2.775	2.757	2.373
Uitgavenclusters volgens Rekening 2018 in € per inwoner)							
Jeugd	298	342	322	297	284	238	295
Maatschappelijke ondersteuning	379	602	382	304	220	159	625

In de andere sectoren valt het meest op:

- Bij de groepen ingedeeld naar gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen zien we dan eens een toename, dan eens een afname. Er is *geen* relatie met het niveau van dit inkomen.

Vergelijken we het hele sociaal domein met de som van alle andere sectoren, dan valt op:

- In alle vijf groepen stijgen de uitgaven voor het sociaal domein, maar er is *geen* relatie met het besteedbaar huishoudensinkomen.
- Het landelijk beeld van stabilisering van het aandeel van het sociaal domein in de totale uitgaven kan in het verlengde hiervan worden genuanceerd.
 - De *verandering* van het aandeel laat van 2017 op 2018 geen eenduidige relatie zien met het besteedbaar huishoudensinkomen. De groep "zeer laag" en méér nog de groep "hoog" laten een stijging van het aandeel zien. Bij de middengroep en de groep "zeer hoog" is er juist een (kleine) daling.
 - Tegelijk vertoont het *niveau* van het aandeel van de uitgaven voor het sociaal domein in het totaal in beide jaren een daling naarmate de bevolking een hoger inkomen heeft: het gaat van rond 68% naar rond 52%.

Zie Tabel 6.C.

Tabel 6.C Aandeel sociaal domein in totaal van gerealiseerde uitgaven (incl. algemene ondersteuning) 2017 en 2018, voor gemeenten ingedeeld naar hoogte van besteedbaar huishoudensinkomen en voor grote vier steden. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

		zeer laag gmd. best. inkomen	laag gmd. best. inkomen	gmd. best. inkomen	hoog gmd. best. inkomen	zeer hoog gmd. best. inkomen	<i>grote vier</i>
Uitgaven in % van alle uitgaven	Totaal						
Sociaal domein in 2017	60,6%	68,0%	62,4%	61,6%	57,2%	52,3%	56,6%
Sociaal domein in 2018	60,5%	68,5%	62,4%	61,1%	58,4%	52,2%	55,7%

3.5. Uitgaven gemeenten bij indeling naar aandeel "fictief budget sociaal domein"

In deze paragraaf vergelijken we het landelijke beeld van de rekeningen 2017 en 2018 met dat van vijf groepen gemeenten ingedeeld naar het aandeel van het fictief budget in de totale gemeentefondsuitkering. We hebben dat aandeel berekend met gegevens van de meicirculaire 2019. Let wel: het aandeel zegt niet per se iets over het niveau. Een gemeente kan – in euro's per inwoner – een vrij lage gemeentefonds uitkering hebben, maar daarbinnen toch een hoog aandeel "sociaal domein". Over het algemeen echter is de gemeentefondsuitkering – in euro's per inwoner – hoger naarmate de sociale problematiek groter is, zodat ook het "fictief budget sociaal domein" in procenten van de uitkering doorgaans omvangrijker is.

De grote vier maken geen deel uit van de vijf groepen; hen vermelden we apart.

Tabel 7.A Verschil tussen gerealiseerde uitgaven 2017 en 2018 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar aandeel "fictief budget sociaal domein" en voor vier grote steden.

(bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

	Totaal	zeer laag SD%-budget	laag SD%-budget	gemiddeld SD%-budget	hoog SD%-budget	zeer hoog SD%-budget	<i>grote vier</i>
Inwoners x 1.000	17.181	3.440	2.489	3.038	2.427	3.414	2.373
Verandering uitgavenclusters (groei of daling in € per inwoner)							
Inkomen en Participatie	-16	-16	-12	-30	-30	-26	31
Samenkracht en burgerparticipatie	7	9	10	8	7	6	5
Jeugd	31	34	39	33	19	23	37
Maatschappelijke ondersteuning	20	13	3	19	35	40	3
Volksgesondheid	1	2	2	2	3	2	-4
Cultuur en onderwijs	-2	6	9	-4	-6	-6	-14
Infrastructuur en leefomgeving	13	16	1	-4	-7	-16	109
Bestuur en veiligheid	18	22	17	34	12	13	6
Totaal verandering (€ per inwoner)	73	86	70	57	32	35	172
<i>Idem in % uitgaventotaal Rek 2017</i>	3,7%	6,0%	4,6%	3,3%	1,6%	1,5%	5,9%
Sociaal domein als geheel	44	43	42	31	33	44	71
andere sectoren als geheel	30	44	28	26	-1	-8	101

Deze indeling lijkt enigszins op de indeling naar besteedbaar huishoudens inkomen, zodat de conclusies op elkaar lijken. Dat gezegd hebbende, valt in het sociaal domein op:

- Kijken we naar de *daling* van de uitgaven voor Werk en inkomen bij de vijf groepen, dan zien we enige relatie met het procentuele "fictief budget sociaal domein". Dat ligt voor de hand. Bij de midden- en hoge groepen zijn de *niveaus* van de uitgaven gemiddeld tot hoog en juist daarom krijgen zij in het fonds procentueel ook meer. Eén procent minder problematiek betekent bij hen in euro's per inwoner een grotere daling dan één procent minder problematiek bij gemeenten met een laag niveau.
- De *stijging* van de uitgaven voor het cluster Maatschappelijke ondersteuning vertoont eveneens enige relatie met het percentage dat het fictief budget sociaal domein uitmaakt van de totale gemeentefondsuitkering.
- Bij de clusters Jeugd en Samenkracht en participatie is de relatie tussen de toename van de uitgaven per inwoner en het aandeel "fictief budget sociaal domein" eerder omgekeerd. Dit ogenschijnlijk tegenstrijdige beeld bespreken we al bij de indeling van gemeenten naar besteedbaar huishoudensinkomen.

komen: de uitgavengroei bleek in gemeenten met hoge inkomens hoger dan in andere gemeenten, maar het *niveau* van de uitgaven was er nog steeds (veel) lager.

In de andere sectoren valt het meest op:

- Bij de groepen ingedeeld naar het aandeel "fictief budget sociaal domein" zien we een omgekeerd evenredige relatie tussen de verandering van uitgaven voor Infrastructuur en leefomgeving en voor Cultuur en onderwijs. Bij de groepen met lage aandelen stijgen deze uitgaven, terwijl ze bij groepen met hoge aandelen juist dalen.

Ondanks deze verschillen in verandering (groei dan wel daling) blijven de niveau van de uitgaven in de andere sectoren ongeveer gelijk voor alle groepen (met uitzondering van de grote vier), zoals blijkt uit Tabel 7.B.

Tabel 7.B Gerealiseerde uitgaven 2018 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar aandeel "fictief budget sociaal domein" en voor vier grote steden.
(bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

	Totaal	zeer laag SD%	laag SD%	gemid- deld SD%	hoog SD%	zeer hoog SD%	<i>grote vier</i>
Inwoners x 1.000	17.181	3.440	2.489	3.038	2.427	3.414	2.373
Uitgavenclusters volgens Rekening 2018 in € per inwoner)							
Sociaal domein als geheel	1.242	781	923	1.104	1.254	1.700	1.724
andere sectoren als geheel	809	739	672	713	740	742	1.371
<i>waarvan:</i>							
<i>Cultuur en onderwijs</i>	406	343	326	353	394	414	658
<i>Infrastructuur en leefomgeving</i>	194	185	163	151	155	146	414
<i>Bestuur en veiligheid</i>	209	210	184	209	191	182	299
Totaal	2.051	1.519	1.596	1.817	1.994	2.442	3.095

Anders gezegd: de grote verschillen qua aandeel van het fictief budget sociaal domein gaan samen met – per inwoner – vergelijkbare uitgaven in de andere sectoren.

Vergelijken we het hele sociaal domein met de som van alle andere sectoren, dan valt op:

- In alle groepen is de toename in het sociaal domein even hoog of hoger dan in de andere sectoren. Wat echter opvalt is dat de "kloof" tussen de uitgavengroei in het sociaal domein en de andere sectoren groter wordt naarmate het aandeel "fictief budget sociaal domein" hoger is.
- Dat blijkt ook als men de *uitgaven* voor het sociaal domein uitdrukt als percentage van de totale uitgaven. In de twee groepen met een hoog tot zeer hoog aandeel "fictief budget sociaal domein" is het aandeel *uitgaven* voor het sociaal domein gestegen (met circa 0,8%punt), terwijl het uitgavenaandeel bij de groepen met een laag tot gemiddeld aandeel circa gelijk bleef van 2017 op 2018.

Tabel 7.C geeft de ontwikkeling van de aandelen weer.

Tabel 7.C Aandeel sociaal domein in totaal van gerealiseerde uitgaven (incl. algemene ondersteuning) 2017 en 2018 voor gemeenten ingedeeld naar aandeel "fictief budget sociaal domein" en voor grote vier steden.
(bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

	Totaal	zeer laag SD%- budget	laag SD%- budget	gemid- deld SD%- budget	hoog SD%- budget	zeer hoog SD%- budget	<i>grote vier</i>
Uitgaven in % van alle uitgaven							
Sociaal domein in 2017	60,6%	51,5%	57,7%	61,0%	62,2%	68,8%	56,6%
Sociaal domein in 2018	60,5%	51,4%	57,7%	60,8%	62,9%	69,6%	55,7%

3.6. Uitgaven gemeenten bij indeling naar SCP-typen

In deze paragraaf vergelijken we het landelijke beeld van de rekeningen 2017 en 2018 met dat van twee van de acht groepen gemeenten ingedeeld op basis van een typologie die is opgesteld door het Sociaal en Cultureel Planbureau.¹⁹ Deze indeling vertoont namelijk verwantschap met (delen van) al besproken indelingen, zodat ze voor zes groepen weinig nieuws bevat.²⁰ We beperken ons daarom tot de *gemeenten met bevolkingskrimp*. In de SCP-typologie komen die in twee subtypen voor: *krimpende plattelandssteden* en (*andere*) *krimpende plattelandsgemeenten*. Die tweede groep betreft krimpende dorpen, vaak onderdeel van gemeenten met veel woonkernen.²¹

Tabel 8.A Verschil tussen gerealiseerde uitgaven 2017 en 2018 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar SCP-typen. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

	Totaal	G4 en Wadden	grote stedelijke centra	middel-groot stedelijke allure	middel-groot landelijke allure	steden platte-land met krimp	overig platte-land zonder krimp	overig platte-land met krimp	welgestelde gemeenten
Inwoners x 1.000	17.181	2.397	3.333	2.241	3.066	1.181	2.541	1.628	793
Verandering uitgavenclusters (groei of daling in € per inwoner)									
Inkomen en Participatie	-16	30	-30	-25	-17	-31	-14	-28	-22
Samenkracht en burgerparticipatie	7	5	-1	13	18	9	6	1	9
Jeugd	31	36	13	34	34	40	34	36	29
Maatschappelijke ondersteuning	20	3	33	16	20	33	20	13	8
Volksgesondheid	1	-4	2	3	2	0	3	2	2
Cultuur en onderwijs	-2	-14	-17	-4	6	6	9	4	22
Infrastructuur en leefomgeving	13	108	-20	10	11	-29	4	3	11
Bestuur en veiligheid	18	6	24	17	20	17	17	27	12
Totaal verandering (€ / inwoner)	73	171	5	64	94	45	79	58	54
<i>Idem in % uitgavetotaal Rek 2017</i>	<i>3,7%</i>	<i>5,8%</i>	<i>0,2%</i>	<i>3,5%</i>	<i>6,2%</i>	<i>1,9%</i>	<i>5,3%</i>	<i>3,3%</i>	<i>3,9%</i>
Sociaal domein als geheel	44	70	18	41	57	51	48	24	27
andere sectoren als geheel	30	100	-13	24	37	-6	30	34	27

Voor de twee typen krimpende gemeenten van in het sociaal domein op:

- Beide laten voor cluster Werk en inkomen een bovengemiddelde daling van de uitgaven per inwoner zien. Dat komt door de grote omvang van hun sociale problematiek ten opzichte van het inwonertal: 1% daling is bij hen een hoger bedrag per inwoner dan 1% daling bij gemeenten met een lage problematiek. Qua niveau van de problematiek lijken ze op stedelijke gebieden.
- In het cluster Jeugd stijgen de uitgaven per inwoner bij de krimp gemeenten méér dan gemiddeld. Dat is in zoverre bijzonder omdat deze gemeenten – naar hun aard – zich kenmerken door een laag aandeel jongeren in de bevolking. We zagen hierboven dat de groei van de uitgaven voor Jeugd op liep met het besteedbaar huishoudensinkomen tot maximaal €33 per inwoner (zie Tabel 6.A). Bij de krimp steden en -dorpen is die toename €40 per inwoner resp. €36 per inwoner en dat tegen een

¹⁹ Deze indeling is (met enige aanpassingen) gebruikt voor het "POR gemeentefonds".

²⁰ De SCP-groep "grote stedelijke centra" lijkt veel op de groep met 100.000 tot 250.000 inwoners. De SCP-groepen "middelgroot stedelijke allure" en "middelgroot landelijke allure" hebben enige verwantschap met de groep met 50.000 tot 100.000 inwoners resp. met 30.000 tot 50.000 inwoners. De groep "welgestelde gemeenten" tenslotte heeft enige gelijkenis met de groep "zeer hoog gemiddeld besteedbaar inkomen".

²¹ We merken op dat – afgemeten aan de periode 2012/2019 – een deel van de gemeenten die hier als "krimpend" worden gekwalificeerd wel degelijk enige groei kende! Het effect is dat zowel krimp steden als kripmdorpen als *groep* in 2019 hetzelfde inwonertal kenden als in 2012. Daarin onderscheiden ze zich van andere typen: alle andere typen zagen hun inwonertal als groep wel toenemen van 2012 tot 2019.

achtergrond van diverse sociale problemen en bijbehorende *lage* besteedbare huishoudensinkomen.²²

- Behalve overeenkomsten zijn er ook verschillen tussen krimpsteden en krimpdorpen. Die hangen – de omschrijving is niet toevallig gekozen – samen met het verschil tussen stad en dorp. Krimpsteden hebben een (nog) sterkere concentratie van de sociale problematiek dan krimpsteden. Dat maakt tabel 8.B duidelijk waarin de uitgaven *niveaus* van 2018 zijn opgenomen van de clusters in het sociaal domein en van het totaal van de andere sectoren (in euro's per inwoner).

Tabel 8.B Gerealiseerde uitgaven 2018 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar SCP-typen. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

	Totaal	grote vier en Wadden	grote stedelijke centra	middel- groot stedelijke allure	middel- groot landelijke allure	steden platte- land met krimp	overig platte- land zonder krimp	overig platte- land met krimp	welge- stelde gemeen- ten
Inwoners x 1.000	17.181	2.397	3.333	2.241	3.066	1.181	2.541	1.628	793
Uitgavencusters volgens Rekening 2018 in € per inwoner)									
Inkomen en Participatie	327	450	373	323	224	525	223	322	194
Samenkracht en burgerparticipatie	193	291	211	195	169	178	152	155	140
Jeugd	298	295	310	312	263	403	279	307	234
Maatschappelijke ondersteuning	379	622	617	342	195	467	187	240	180
Volksgesondheid	46	59	47	42	43	38	45	42	45
Sociaal domein	1.242	1.717	1.558	1.215	894	1.612	886	1.066	793
totaal andere sectoren	809	1.373	753	708	705	786	679	747	665
Totaal uitgaven	2.051	3.090	2.311	1.922	1.599	2.398	1.566	1.812	1.459

In de andere sectoren valt bij de krimp gemeenten het meest op:

- Bij de (sub)groep *krimpsteden* is er van 2017 op 2018 een uitgavendaling bij het cluster Infrastructuur en leefomgeving van €29/inwoner; dat is 14% minder. Omdat we bij dit cluster geen vergelijking met de cijfers vóór 2017 kunnen maken is onduidelijk of dit een incidenteel fenomeen is.

Vergelijken we het hele sociaal domein met de som van alle andere sectoren, dan valt op:

- Voor de krimpdorpen is het duidelijk hoger dan in overige platteland zónder krimp.
- Voor de krimpsteden is het percentage van de uitgaven voor het sociaal domein in het uitgaventotaal duidelijk groter dan van "middelgrote gemeenten met stedelijk allure" en even hoog als in "grote stedelijk centra". Bijzonder is dat de krimpsteden het enige SCP-type vormen waar het aandeel van het sociaal domein in het uitgaventotaal duidelijk is gestegen, nl. 66,3% naar 67,2%. Deels hangt dat samen met de genoemde uitgavendaling in het cluster Infrastructuur en leefomgeving. Tabel 8.C geeft de ontwikkeling van de aandelen weer.

Tabel 8.C Aandeel sociaal domein in totaal van gerealiseerde uitgaven (incl. algemene ondersteuning) 2017 en 2018 voor gemeenten ingedeeld naar SCP-typen. (bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2017 en 2018 en eigen bewerking)

	Totaal	grote vier en Wadden	grote stedelijke centra	middel- groot stedelijke allure	middel- groot landelijke allure	steden platte- land met krimp	overig platte- land zonder krimp	overig platte- land met krimp	welge- stelde gemeen- ten
Uitgaven in % van alle uitgaven									
Sociaal domein in 2017	60,6%	56,4%	66,8%	63,2%	55,6%	66,3%	56,4%	59,4%	54,6%
Sociaal domein in 2018	60,5%	55,6%	66,8%	63,2%	55,9%	67,2%	56,6%	58,8%	54,4%

²² In 2.1.3 zagen we dat de uitgaven voor cluster Jeugd in 2018 ruim €1500 is. In dorpen met bevolkingskrimp is dat een paar procent hoger, in steden met krimp zijn de uitgaven per jongere ruim 40% hoger dan landelijk gemiddeld.

Nawoord

Aan de totstandkoming van dit rapport – het laatste in mijn hoedanigheid van zelfstandig onderzoeker – hebben de leden van de begeleidingsgroep betekenisvol bijgedragen. Dit zijn:

- Jos Huijts, procesmanager, Divosa, Utrecht
- Marije van Dodeweerd, procesmanager, Divosa, Utrecht
- Team Financiën, VNG, Den Haag
- Monique Peltenburg, Secretaris/adviseur netwerk directeuren sociaal domein Netwerk Directeuren Sociaal Domein, Den Haag

Tot slot wil ik danken mijn zeer gewaardeerde (oud)collega Hattum Palma.

Bruno Steiner, Almere, 13 november 2019

Bijlage 1: Onderzoeken gemeentefinanciën sociaal domein

Er zijn of lopen diverse onderzoeken naar de financiële positie van gemeenten. De aanvullende waarde van dit onderzoek is dat het de *jaarrekeningen 2018* van vrijwel alle gemeenten analyseert en in een meerjarig perspectief plaatst.

Titel, auteur, jaar	Wat is het?
"Analyse Fonds tekortgemeenten", bureau AEF in opdracht van VNG en ministeries van BZK en VWS, april 2019	Analyse van omvang en achtergronden van tekorten op sociaal domein in 2016 en 2017 van 88 gemeenten die in 2018 een aanvraag deden voor een bijdrage uit het Fonds tekortgemeenten.
"Analyse volume jeugdhulp", bureau Significant in opdracht van ministerie van VWS, april 2019	Analyse van omvang en achtergronden van het volume (aantal cliënten en trajecten) vanaf 2015 t/m 1 ^e halfjaar 2018. Ondanks (tijdelijke) beperkingen van het basismateriaal is duidelijk dat het beroep op jeugdzorg sinds 2015 is gestegen en dat het hoger is dan vóór 2015.
"Benchmarkanalyse uitgaven jeugdhulp in 26 gemeenten", bureau Significant in opdracht van ministerie van VWS, april 2019	Analyse van beleid en uitvoering in 26 gemeenten, van de omvang en achtergronden van aantallen cliënten en trajecten van diverse zorgvormen vanaf 2015 t/m 1 ^e halfjaar 2018, alsook van uitgaven per cliënt in 2018.
"3D-onderzoek begrotingen gemeenten 2019", ministerie van BZK, juni 2019	Verslag van enquête onder gemeenten naar financiën in – vooral – het sociaal domein. Van de 380 gemeenten die er in 2018 waren hebben er 307 gereageerd. Niet-deelname is o.a. te verklaren door gemeentelijke herindelingen. Antwoorden gebaseerd op (concept)begrotingen 2019 en jaarrekeningen 2017
Periodiek onderhoudsrapport gemeentefonds 2020, ministerie van BZK, september 2019	Dit jaarlijkse rapport vergelijkt de "fictieve gemeentefondsbudgetten" met de begrote uitgaven. Het is een globale monitor van het verdeelmodel voor alle gemeenten m.u.v. de grote vier en de vijf Waddengemeenten. Analyse is gebaseerd op begrotingen van 2019. Dit jaar is het POR "bescheiden" omdat er al omvangrijke en diepgaande onderzoeken naar de verdeling lopen (zie hierna).
Onderzoeken tot herijking verdeling gemeentefonds. Deze lopen nog en ze worden uitgevoerd door de bureaus AEF en Cebeon in opdracht van ministerie van BZK. Verwachte publicatie rond de jaarwisseling 2019/20.	Deze grote onderzoeken betreffen het <i>he/e</i> verdeelmodel: het "uitgavenmodel" en het "inkomstenmodel". Van het uitgavenmodel wordt het sociaal domein door AEF onderzocht en de andere sectoren door Cebeon. Cebeon onderzoekt ook het "inkomstenmodel" dat de OZB en overige eigen middelen (OEM) vereent. De onderzoekers gebruiken de gemeentelijke data van CBS die ook in het POR en ons onderzoek worden gebruikt. Omdat deze data "boekingsfouten" bevatten worden ze voor 100 gemeenten minutieus gecorrigeerd. Ook worden ze aangevuld met een uitgebreide set financiële en beleidsmatige informatie. Centraal staan de jaarrekeningen van 2017, maar ook jaren ervoor en erna worden "meegenomen" in de analyse. Via eigen onderzoek en consultatie van betrokkenen identificeert men indicatoren die een objectief verdeelmodel opleveren (dus exclusief eigen beleid). Dit resulteert in nieuwe verdeelmodellen die naar verwachting in 2021 in werking treden.

Op hoofdlijnen zijn de verschillen dan wel de overeenkomsten tussen ons onderzoek en bovengenoemde onderzoeken:

- a. Dit onderzoek is de eerste financiële analyse van de jaarrekeningen 2018 van vrijwel alle gemeenten; de bevindingen 2018 worden in een meerjarig kader geplaatst.²³
- b. Dit onderzoek maakt geen vergelijking tussen feitelijke uitgaven (en inkomsten) en het verdeelmodel, zoals het POR dat wel doet.
- c. Dit onderzoek maakt – anders dan bureau Significant – geen gebruik van cliënt- en trajectgegevens van de jeugdzorg, omdat het in het kader van dit onderzoek niet mogelijk is om aantallen cliënten en trajecten te koppelen aan de hier gebruikte financiële data.²⁴
- d. Dit onderzoek is zeer globaal in vergelijking met de onderzoeken om tot een nieuw verdeelmodel te komen. Met name is het niet mogelijk “boekingsfouten” te corrigeren, d.w.z. het boeken van uitgaven bij het verkeerde taakveld. Daarom worden de uitkomsten van de analyse alleen voor groepen gemeenten gepresenteerd, zodat de fouten binnen een groep veelal tegen elkaar wegvallen. Soms zijn “uitbijters” globaal gecorrigeerd.²⁵

²³ Van de 380 gemeenten (in 2018) werden 377 van de CBS-site gehaald. Voor de 3 missende is een schatting gemaakt.

²⁴ De in ons onderzoek gebruikte data betreffen uitgaven voor “maatwerkdienstverlening 18-” en “geëscaleerde zorg 18-”. De door bureau Significant geanalyseerde CBS-informatie over aantallen cliënten en trajecten is globaal toe te delen aan de twee geldstromen. Binnen elke geldstroom zouden de aantallen vervolgens financieel gewogen moeten worden, omdat de prijzen per “type” cliënt/traject verschillen. De informatie voor zo een weging is niet (publiek) voorhanden.

²⁵ Er is bijvoorbeeld een grote gemeente die in de begrotingen 2017, 2018 en 2019 en in de rekening 2017 geen uitgaven heeft voor het taakveld “geëscaleerde zorg 18-”. Dat is op zich al buitengewoon onwaarschijnlijk. Vervolgens staat de rekening 2018 “op eens” € 7 miljoen voor “geëscaleerde zorg 18-”. Dit is globaal gecorrigeerd.

Bijlage 2: Methodische verantwoording

In deze bijlage komen aan de orde:

- Gegevensbronnen
- Toerekening van overhead aan de beleidsmatige taakvelden (tot 2017: functies)
- Fictieve budget Jeugd en uitgaven Jeugd
- De onderscheiden categorieën gemeenten.

Gegevensbronnen

De data over gemeentelijke uitgaven en inkomsten (eigenlijk betreft het "lasten en baten"), zijn afkomstig van de CBS-site met "open data". De gemeentefondsgegevens komen van de internetrubriek van het Ministerie van BZK.

Toerekening van overhead aan de beleidsmatige taakvelden (tot 2017: functies)

De basismethode is de aanpak zoals tot en met begroting 2016 is gevolgd in het "Periodiek onderhoudsrapport gemeentefonds". De kern is dat de som van de uitgaven voor algemene ondersteuning wordt toegerekend aan de beleidsmatige uitgavenclusters naar rato van hun omvang. Deze clusters bestaan uit het saldo van uitgaven en specifieke inkomsten. De saldi van deze clusters sommeren tot een bedrag aan uitgaven dat wordt bekostigd uit de algemene middelen. Deze middelen bestaan uit de uitkering uit het gemeentefonds, de (netto) opbrengsten van de OZB en (het saldo van) de overige eigen middelen (OEM). De tabel op de volgende pagina illustreert de aanpak.

Tot en met 2016 bestond algemene ondersteuning uit het saldo van de functies:²⁶

002, Bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders

005, Bestuurlijke samenwerking

922, Algemene baten en lasten

930, Uitvoering Wet WOZ

940, Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen

960, Saldo van kostenplaatsen.

In de jaarrekening 2016 beliepen de netto-uitgaven van deze posten €2,6 miljard, waarvan de helft voor rekening van functie 002 kwam.

Het in dit verband grootste administratieve effect van het veranderde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) was dat de gemeenten vanaf 2017 verplicht werden het grootste deel van de algemene ondersteuning (ook wel als "overhead" aangeduid) op één verzamelpost te boeken, namelijk op taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie. In het kader van het gemeentefonds wordt ook taakveld 0.8 Overige baten en lasten tot algemene ondersteuning gerekend, al is het bedrag marginaal t.o.v. taakveld 0.4. In de jaarrekening 2017 beliepen de netto-uitgaven op de taakvelden 0.4 en 0.8 €5,5 miljard. In rekening 2018 was dit €5,8 miljard; de stijging ontstond mede doordat in 2017 nog niet alle gemeenten de relevante kosten op taakveld 0.4 hadden geboekt.

Het effect van de andere administratieve voorschriften m.i.v. 2017 was dat de kosten van de beleidsfuncties met rond € 3 miljard daalden, waar een even grote stijging van de "algemene ondersteuning" tegenover stond. Dat geeft een probleem voor de meerjarige vergelijking. Als we geen rekening houden met de andere administratieve verwerking van de algemene ondersteuning, zouden we ten onrechte kunnen concluderen dat de beleidsmatige uitgaven met €2,6 miljard zijn gedaald (het saldo van een werkelijke uitgavenstijging van €0,4 miljard en €3,0 miljard minder toerekening van algemene ondersteuning).

Om die reden hebben we in dit onderzoek voor alle jaren de algemene ondersteuning toegerekend naar rato van de omvang van de uitgavenclusters. Dat is uiteraard een benadering van de werkelijkheid, een werkelijkheid die

²⁶ In die jaren werd ook functie 990, Saldo van de rekening na bestemming, tot "algemene ondersteuning" gerekend. Dit is in onderhavig onderzoek niet overgenomen. Het saldo van de rekening is – conform de aanpak vanaf 2017 – tot de "overige eigen middelen" gerekend. Een tweede afwijking van de POR-aanpak is dat *ook* aan functie 002 "Bestuursorganen" resp. taakveld 0.1 "Bestuur" overhead is toegerekend.

ironisch genoeg onbekend is. Doordat circa €3 miljard overhead op één plek wordt geboekt, weten we niet waar die "thuishoort". De crux van de verandering per 2017 was dat gemeenten allerlei *verschillende* manieren hadden om overhead toe te rekenen aan beleidsfuncties, wat de onderlinge vergelijking bemoeilijkte. Vandaar de vlucht naar voren: vrijwel alle overhead op één taakveld ("functies" gingen "taakvelden" heten). De onderlinge vergelijking is daarmee verbeterd, maar de vergelijking met eerdere jaren is erdoor verslechterd. Op onze eenvoudige manier van toerekening is dan ook het een en ander af te dingen, maar dat geldt ook voor alternatieven. En één ding is zeker: niet toerekenen leidt *zeker* tot verkeerde conclusies. We missen dan het genoemd bedrag van €2,6 miljard. Daarvan komt (bij evenredige toedeling) een kleine €1,6 miljard voor rekening van het sociaal domein. Als we dat niet toerekenen, zouden we ten onrechte kunnen concluderen dat de uitgaven in het sociaal domein van 2016 op 2017 zijn gedaald i.p.v. gestegen.

In onderstaande tabel zijn de effecten van de evenredige toerekening geïllustreerd voor de rekeningen van het jaar 2018 op het niveau van uitgavenclusters (dus niet afzonderlijke taakvelden) voor heel Nederland.

	€ mln.	€ mln.
<i>Algemene ondersteuning toegerekend?</i>	<i>Nee</i>	<i>Ja</i>
uitgaven	R18	R18
Inkomen en Participatie	4.683	5.613
Samenkracht en burgerpart.	2.765	3.314
Jeugd	4.271	5.120
Maatschappelijke ondersteuning	5.426	6.503
Volksgesondheid	657	787
Cultuur en onderwijs	5.820	6.976
Infrastructuur en leefomgeving	2.778	3.330
Bestuur en veiligheid	3.001	3.597
Algemene ondersteuning	5.840	
totaal	35.240	35.240
<i>Sociaal domein</i>	<i>17.801</i>	<i>20.470</i>
<i>overige sectoren</i>	<i>11.598</i>	<i>13.316</i>
inkomsten	R18	R18
Gemeentefonds	29.302	29.302
Onroerende zaakbelasting	3.825	3.825
Overige eigen middelen (OEM)	2.113	2.113
totaal	35.240	35.240

28

Omwillen van de aansluiting met de hoofdttekst geven we in Bijlage 3, deel 1 de bedragen inclusief algemene ondersteuning. Omwillen van de aansluiting met de bedragen die het CBS heeft gepubliceerd geven we in Bijlage 3, deel 2 de bedragen exclusief de toegerekende algemene ondersteuning. De bedragen voor de algemene ondersteuning worden dan apart vermeld.

Fictieve budget Jeugd en uitgaven Jeugd

De uitgaven voor het cluster Jeugd zijn de uitgaven inclusief de toegerekende algemene ondersteuning. Dat is van belang omdat de per 2015 overgeheveld bedragen voor het sociaal domein eveneens inclusief overhead zijn. Dus niet alleen voor de vergelijking door de jaren heen, maar ook voor de vergelijking tussen uitgaven en fictieve budgetten is de toerekening van belang. Het niet toerekenen zou tot de onjuiste conclusie kunnen leiden dat het met de tekorten in het sociaal domein wel meevalt.

Door de veranderingen van de administratieve voorschriften zijn er onvermijdelijke onnauwkeurigheden. Ten eerste door de al genoemde overhead. Ten tweede door de verandering van de samenstelling van de beleidsinhoudelijke indeling. De indeling van de functies t/m 2016 sluit beleidsinhoudelijk niet helemaal aan op die van de taakvelden vanaf 2017. Ten derde zijn er functies respectievelijk taakvelden die zowel uitgaven in zich bergen voor jongeren als voor volwassenen, terwijl de onderdelen van de (per 2015) naar het gemeentefonds overgeheveld budgetten een

scheiding kent tussen jongeren en volwassen. Daarom is op basis van uiteenlopende informatie een “knip” gemaakt om “jong” en “volwassen” te onderscheiden.

Een en ander betekent dat de berekende bedragen voor het fictieve budget en de uitgaven – zoals weergegeven in figuur 2.2 in subparagraaf 2.1.3 – een onvermijdelijke foutmarge kent. Hier is overige sprake van een uitruil met vooral het cluster Maatschappelijke ondersteuning (en in mindere mate met cluster Inkomen en participatie). Stel dat het “echte” verschil in 2018 niet €1,4 miljard is maar €1,3 miljard, dan betekent dit dat het verschil bij (vooral) het cluster Maatschappelijke ondersteuning groter wordt. Met andere woorden: de onnauwkeurigheden vallen binnen het sociaal domein tegen elkaar weg.

Onderscheiden categorieën gemeenten

Voordat we de gemeenten in groepen indeelden, hebben we ze voor de jaren 2017 en 2018 omgezet naar de gemeentelijke indeling van 2019. Dat maakte het mogelijk de aansluiting te maken met de gegevens van de meicirculaire 2019. Bovendien hebben de groepen op deze manier door de jaren heen dezelfde samenstelling.

In onderstaand overzicht wordt per categorisering kort aangegeven hoe ze tot stand kwam

Categorisering	Bron van het criterium	Toepassing
Grootte qua inwoners	Het aantal inwoners per 1.1.2019 (bij de gemeentelijke indeling van 2019) volgens CBS	Basis was de algemeen gebruikte indeling in inwonergroottesklassen. De klasse van 20 tot 50 duizend inwoner is gesplitst omdat ze meer dan de helft van het aantal gemeenten en een meer dan een derde van het aantal inwoners telt.
Aandeel jongeren in de bevolking	Idem het percentage jongeren tot 20 jaar op het aantal inwoners	De gemeenten zijn eerst geordend van laag naar hoog en vervolgens zijn groepen gevormd die ongeveer hetzelfde aantal inwoners hadden, circa 3,5 miljoen inwoners per groep. Omdat de grote vier door hun omvang af en toe de uitkomst van een enkele groep konden domineren, zijn die als aparte groep opgevoerd.
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden	CBS-statistiek van inkomens met huishouden, gemiddeld per gemeente	Analoog aan de aanpak bij jongeren
Aandeel van het “fictief budget sociaal domein”	Data van ministerie van BZK gepubliceerd bij de meicirculaire gemeentefonds 2019. De som van de “sociale” delen van de algemene uitkering en de decentralisatie- en integratie-uitkering is per gemeente afgezet tegen het totaal van het gemeentefonds.	Analoog aan de aanpak bij jongeren
SCP-typologie	Sociaal Cultureel Planbureau	Basis was de door het SCP gemaakte typologie, enigszins aangepast voor het gemeentefonds en de financiële data uit rekening en begroting.

Bijlage 3: Tabellen Rekeningen 2017 en 2018 (absolute bedragen)

Uitgaven en inkomsten. (€ miljoenen) jaarrekeningen 2017 en 2018 en verschillen

NEDERLAND		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		4.895	4.683	-212	-4,3%	5.848	5.613	-235	-4,0%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		2.651	2.765	114	4,3%	3.167	3.314	147	4,6%
Jeugd (Jgd)		3.822	4.271	449	11,7%	4.566	5.120	553	12,1%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		5.129	5.426	297	5,8%	6.127	6.503	377	6,1%
Volksgesondheid (Vgz)		638	657	19	3,0%	762	787	25	3,3%
Cultuur en onderwijs (C&O)		5.834	5.820	-15	-0,3%	6.970	6.976	6	0,1%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		2.579	2.778	199	7,7%	3.081	3.330	249	8,1%
Bestuur en veiligheid (B&V)		2.733	3.001	267	9,8%	3.265	3.597	332	10,2%
Algemene ondersteuning (AO)		5.504	5.840	337	6,1%				
Totale uitgaven		33.786	35.240	1.454	4,3%	33.786	35.240	1.454	4,3%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>17.136</i>	<i>17.801</i>	<i>665</i>	<i>3,9%</i>	<i>20.470</i>	<i>21.337</i>	<i>867</i>	<i>4,2%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>11.147</i>	<i>11.598</i>	<i>452</i>	<i>4,1%</i>	<i>13.316</i>	<i>13.902</i>	<i>587</i>	<i>4,4%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		50,7%	50,5%	-0,2%		60,6%	60,5%	0,0%	
Gemeentefonds		-27.778	-29.302	-1.524	5,5%	-27.778	-29.302	-1.524	5,5%
Onroerende zaakbelasting		-3.719	-3.825	-106	2,9%	-3.719	-3.825	-106	2,9%
Overige eigen middelen		-2.290	-2.113	176	-59,3%	-2.290	-2.113	176	-59,3%
Totale inkomsten		-33.786	-35.240	-1.454	4,3%	-33.786	-35.240	-1.454	4,3%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		1.780	1.616	-164	-9,2%	2.126	1.937	-189	-8,9%
Begeleide participatie (I&P)		2.353	2.278	-75	-3,2%	2.811	2.731	-80	-2,9%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		762	789	27	3,5%	910	945	35	3,9%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		1.755	1.817	62	3,5%	2.097	2.178	82	3,9%
Wijkteams (S&P)		896	947	51	5,7%	1.070	1.136	65	6,1%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		3.216	3.596	380	11,8%	3.842	4.310	469	12,2%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		607	675	68	11,3%	725	809	85	11,7%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		575	576	1	0,1%	687	690	3	0,5%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		2.589	2.749	160	6,2%	3.093	3.295	202	6,5%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		1.965	2.101	136	6,9%	2.347	2.518	171	7,3%

Indeling naar inwonersgrootteklassen (1)

0-20.000 inwoners		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		240	233	-7	-2,8%	304	291	-13	-4,3%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		130	147	17	13,2%	165	184	19	11,4%
Jeugd (Jgd)		196	225	29	14,8%	249	281	32	13,0%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		148	159	11	7,6%	188	199	11	5,9%
Volksgesondheid (Vgz)		39	40	2	4,0%	49	50	1	2,4%
Cultuur en onderwijs (C&O)		279	284	5	1,8%	354	355	1	0,2%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		143	161	18	12,2%	182	201	19	10,5%
Bestuur en veiligheid (B&V)		182	208	25	14,0%	231	259	28	12,2%
Algemene ondersteuning (AO)		364	362	-2	-0,6%				
Totale uitgaven		1.722	1.821	98	5,7%	1.722	1.821	98	5,7%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>753</i>	<i>806</i>	<i>52</i>	<i>7,0%</i>	<i>955</i>	<i>1.006</i>	<i>50</i>	<i>5,3%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>605</i>	<i>653</i>	<i>48</i>	<i>7,9%</i>	<i>767</i>	<i>815</i>	<i>48</i>	<i>6,2%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		43,7%	44,2%	0,5%		55,5%	55,2%	-0,2%	
Gemeentefonds		-1.369	-1.454	-85	6,2%	-1.369	-1.454	-85	6,2%
Onroerende zaakbelasting		-216	-223	-7	3,3%	-216	-223	-7	3,3%
Overige eigen middelen		-137	-144	-6	-109,2%	-137	-144	-6	-109,2%
Totale inkomsten		-1.722	-1.821	-98	5,7%	-1.722	-1.821	-98	5,7%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		75	71	-3	-4,2%	95	89	-5	-5,7%
Begeleide participatie (I&P)		145	139	-5	-3,8%	183	174	-10	-5,3%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		21	23	2	9,4%	26	28	2	7,7%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		84	89	5	6,5%	107	112	5	4,8%
Wijkteams (S&P)		46	58	12	25,3%	59	72	14	23,3%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		175	202	27	15,7%	221	252	31	13,9%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		22	23	2	8,0%	28	29	2	6,3%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		35	38	3	9,8%	44	48	4	8,0%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		113	120	7	6,2%	143	149	6	4,5%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		0	1	1	207,3%	1	2	1	202,5%

31

20.000-30.000 inwoners		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		541	504	-36	-6,7%	656	613	-43	-6,6%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		288	303	15	5,3%	350	369	19	5,5%
Jeugd (Jgd)		472	547	75	15,9%	574	666	92	16,1%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		341	377	36	10,6%	414	459	45	10,8%
Volksgesondheid (Vgz)		82	88	7	8,0%	99	107	8	8,2%
Cultuur en onderwijs (C&O)		609	621	12	1,9%	740	755	16	2,1%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		301	318	16	5,4%	366	386	21	5,6%
Bestuur en veiligheid (B&V)		344	376	32	9,3%	418	458	40	9,5%
Algemene ondersteuning (AO)		639	679	40	6,3%				
Totale uitgaven		3.617	3.814	197	5,4%	3.617	3.814	197	5,4%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>1.724</i>	<i>1.820</i>	<i>96</i>	<i>5,6%</i>	<i>2.093</i>	<i>2.214</i>	<i>121</i>	<i>5,8%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>1.255</i>	<i>1.315</i>	<i>60</i>	<i>4,8%</i>	<i>1.524</i>	<i>1.600</i>	<i>76</i>	<i>5,0%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		47,7%	47,7%	0,1%		57,9%	58,1%	0,2%	
Gemeentefonds		-2.980	-3.127	-147	4,9%	-2.980	-3.127	-147	4,9%
Onroerende zaakbelasting		-459	-469	-10	2,2%	-459	-469	-10	2,2%
Overige eigen middelen		-179	-218	-39	-5,0%	-179	-218	-39	-5,0%
Totale inkomsten		-3.617	-3.814	-197	5,4%	-3.617	-3.814	-197	5,4%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		170	143	-27	-15,8%	207	175	-32	-15,7%
Begeleide participatie (I&P)		315	300	-16	-4,9%	383	365	-18	-4,8%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		55	61	6	11,0%	66	74	7	11,2%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		196	198	2	1,3%	238	241	3	1,4%
Wijkteams (S&P)		92	105	13	13,8%	112	128	16	14,0%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		417	476	60	14,3%	506	579	73	14,5%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		56	71	15	27,7%	68	87	19	28,0%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		77	80	3	3,9%	93	97	4	4,1%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		266	300	33	12,5%	324	365	41	12,7%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		-2	-2	0	1,8%	-2	-3	0	1,9%

Indeling naar inwonersgrootteklassen (2)

30.000-50.000 inwoners		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		962	893	-69	-7,2%	1.152	1.078	-74	-6,4%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		468	491	23	5,0%	560	593	33	5,9%
Jeugd (Jgd)		782	882	100	12,8%	937	1.065	128	13,7%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		678	744	66	9,7%	811	898	86	10,6%
Volksgesondheid (Vgz)		126	131	6	4,4%	151	159	8	5,3%
Cultuur en onderwijs (C&O)		1.043	1.063	19	1,9%	1.249	1.283	34	2,7%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		510	517	6	1,2%	611	624	13	2,1%
Bestuur en veiligheid (B&V)		506	565	59	11,7%	606	682	77	12,7%
Algemene ondersteuning (AO)		1.001	1.096	95	9,5%				
Totale uitgaven		6.077	6.382	305	5,0%	6.077	6.382	305	5,0%
waarvan Sociaal domein		3.016	3.141	125	4,2%	3.611	3.793	182	5,0%
waarvan andere sectoren		2.059	2.145	85	4,1%	2.466	2.589	124	5,0%
aandeel Sociaal domein (%)		49,6%	49,2%	-0,4%		59,4%	59,4%	0,0%	
Gemeentefonds		-5.036	-5.327	-291	5,8%	-5.036	-5.327	-291	5,8%
Onroerende zaakbelasting		-710	-728	-18	2,5%	-710	-728	-18	2,5%
Overige eigen middelen		-331	-327	4	-105,6%	-331	-327	4	-105,6%
Totale inkomsten		-6.077	-6.382	-305	5,0%	-6.077	-6.382	-305	5,0%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		307	255	-52	-17,0%	368	308	-60	-16,3%
Begeleide participatie (I&P)		552	525	-27	-4,9%	661	634	-27	-4,1%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		103	113	10	9,6%	124	137	13	10,5%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		305	328	23	7,5%	365	396	31	8,5%
Wijkteams (S&P)		163	163	0	0,1%	195	197	2	1,0%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		680	775	96	14,1%	814	936	122	15,0%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		103	107	4	4,0%	123	129	6	4,9%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		143	140	-2	-1,6%	171	169	-1	-0,8%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		483	548	64	13,3%	579	661	83	14,3%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		52	56	4	7,2%	62	67	5	8,1%

32

50.000-100.000 inwoners		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		1.042	970	-72	-6,9%	1.235	1.152	-83	-6,7%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		504	545	41	8,1%	598	648	50	8,3%
Jeugd (Jgd)		879	971	92	10,4%	1.042	1.153	111	10,6%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		958	1.024	66	6,9%	1.136	1.216	80	7,0%
Volksgesondheid (Vgz)		118	123	4	3,7%	140	146	5	3,9%
Cultuur en onderwijs (C&O)		1.154	1.159	5	0,5%	1.368	1.377	9	0,6%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		504	508	4	0,8%	598	603	6	0,9%
Bestuur en veiligheid (B&V)		536	597	61	11,4%	635	709	74	11,6%
Algemene ondersteuning (AO)		1.058	1.107	49	4,6%				
Totale uitgaven		6.753	7.003	250	3,7%	6.753	7.003	250	3,7%
waarvan Sociaal domein		3.501	3.632	131	3,7%	4.152	4.314	162	3,9%
waarvan andere sectoren		2.194	2.264	70	3,2%	2.601	2.689	88	3,4%
aandeel Sociaal domein (%)		51,9%	51,9%	0,0%		61,5%	61,6%	0,1%	
Gemeentefonds		-5.763	-5.995	-232	4,0%	-5.763	-5.995	-232	4,0%
Onroerende zaakbelasting		-754	-774	-19	2,5%	-754	-774	-19	2,5%
Overige eigen middelen		-236	-235	1	-88,2%	-236	-235	1	-88,2%
Totale inkomsten		-6.753	-7.003	-250	3,7%	-6.753	-7.003	-250	3,7%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		372	301	-72	-19,2%	442	357	-84	-19,1%
Begeleide participatie (I&P)		536	525	-11	-2,1%	636	623	-13	-2,0%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		133	144	11	8,4%	158	171	13	8,5%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		347	374	27	7,8%	412	444	33	7,9%
Wijkteams (S&P)		157	171	14	8,9%	186	203	17	9,1%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		743	813	71	9,5%	881	966	85	9,7%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		136	157	21	15,3%	161	187	25	15,5%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		116	126	10	8,8%	138	150	12	9,0%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		536	575	39	7,2%	636	682	47	7,4%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		306	323	17	5,5%	363	383	21	5,7%

Indeling naar inwonersgrootteklassen (3)

100.000-250.000 inwoners		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		1.296	1.208	-89	-6,8%	1.508	1.404	-104	-6,9%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		705	713	8	1,1%	821	829	8	1,0%
Jeugd (Jgd)		992	1.074	82	8,2%	1.155	1.249	94	8,1%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		1.801	1.912	111	6,2%	2.096	2.223	127	6,1%
Volksgesondheid (Vgz)		151	160	9	5,9%	175	186	10	5,8%
Cultuur en onderwijs (C&O)		1.450	1.420	-30	-2,1%	1.688	1.651	-37	-2,2%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		532	474	-58	-10,9%	619	551	-68	-10,9%
Bestuur en veiligheid (B&V)		597	675	78	13,1%	695	785	90	12,9%
Algemene ondersteuning (AO)		1.233	1.242	9	0,8%				
Totale uitgaven		8.757	8.877	120	1,4%	8.757	8.877	120	1,4%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>4.945</i>	<i>5.066</i>	<i>121</i>	<i>2,4%</i>	<i>5.755</i>	<i>5.890</i>	<i>135</i>	<i>2,3%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>2.579</i>	<i>2.569</i>	<i>-10</i>	<i>-0,4%</i>	<i>3.002</i>	<i>2.987</i>	<i>-15</i>	<i>-0,5%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		56,5%	57,1%	0,6%		65,7%	66,3%	0,6%	
Gemeentefonds		-7.289	-7.771	-482	6,6%	-7.289	-7.771	-482	6,6%
Onroerende zaakbelasting		-1.008	-1.049	-42	4,1%	-1.008	-1.049	-42	4,1%
Overige eigen middelen		-461	-57	404	#####	-461	-57	404	#####
Totale inkomsten		-8.757	-8.877	-120	1,4%	-8.757	-8.877	-120	1,4%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		477	409	-68	-14,2%	555	475	-79	-14,3%
Begeleide participatie (I&P)		608	575	-33	-5,4%	708	669	-39	-5,5%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		211	223	12	5,8%	246	260	14	5,7%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		440	436	-4	-1,0%	512	507	-6	-1,1%
Wijkteams (S&P)		265	277	12	4,5%	308	322	14	4,4%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		806	869	64	7,9%	938	1.011	73	7,8%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		187	205	18	9,6%	217	238	21	9,5%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		138	132	-7	-4,7%	161	153	-8	-4,8%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		594	629	34	5,7%	692	731	39	5,6%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		1.068	1.151	83	7,8%	1.243	1.338	96	7,7%

33

>250.000 inwoners		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		815	875	60	7,4%	989	1.073	84	8,5%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		556	565	9	1,7%	675	693	18	2,7%
Jeugd (Jgd)		500	572	71	14,3%	607	701	94	15,4%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		1.203	1.210	7	0,6%	1.461	1.484	23	1,6%
Volksgesondheid (Vgz)		123	115	-8	-6,6%	149	140	-8	-5,6%
Cultuur en onderwijs (C&O)		1.299	1.273	-26	-2,0%	1.576	1.560	-16	-1,0%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		588	801	212	36,1%	714	982	268	37,5%
Bestuur en veiligheid (B&V)		568	580	12	2,0%	689	711	21	3,1%
Algemene ondersteuning (AO)		1.208	1.353	145	12,0%				
Totale uitgaven		6.860	7.343	483	7,0%	6.860	7.343	483	7,0%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>3.197</i>	<i>3.337</i>	<i>140</i>	<i>4,4%</i>	<i>3.880</i>	<i>4.090</i>	<i>210</i>	<i>5,4%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>2.455</i>	<i>2.653</i>	<i>198</i>	<i>8,1%</i>	<i>2.980</i>	<i>3.253</i>	<i>273</i>	<i>9,2%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		46,6%	45,4%	-1,2%		56,6%	55,7%	-0,9%	
Gemeentefonds		-5.342	-5.629	-286	5,4%	-5.342	-5.629	-286	5,4%
Onroerende zaakbelasting		-572	-582	-10	1,8%	-572	-582	-10	1,8%
Overige eigen middelen		-946	-1.133	-186	-48,1%	-946	-1.133	-186	-48,1%
Totale inkomsten		-6.860	-7.343	-483	7,0%	-6.860	-7.343	-483	7,0%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		379	436	58	15,2%	459	535	75	16,4%
Begeleide participatie (I&P)		197	214	17	8,8%	239	262	24	9,9%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		239	225	-15	-6,1%	291	276	-15	-5,1%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		383	392	9	2,3%	465	480	15	3,3%
Wijkteams (S&P)		173	173	1	0,4%	210	213	3	1,4%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		397	460	63	15,9%	481	564	82	17,1%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		103	112	8	8,1%	126	137	11	9,2%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		66	59	-7	-10,8%	80	72	-8	-9,9%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		596	579	-17	-2,9%	723	709	-14	-1,9%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		541	572	31	5,7%	657	702	45	6,8%

Indeling naar aandeel jongeren in de bevolking (1)

zeer weinig jongeren (%)		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		851	807	-44	-5,1%	1.013	968	-45	-4,5%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		416	411	-5	-1,3%	495	492	-3	-0,6%
Jeugd (Jgd)		584	619	35	6,0%	695	743	47	6,8%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		882	930	48	5,4%	1.050	1.115	65	6,2%
Volksgesondheid (Vgz)		90	96	6	6,9%	107	115	8	7,7%
Cultuur en onderwijs (C&O)		824	806	-19	-2,3%	981	966	-15	-1,6%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		383	338	-46	-11,9%	456	405	-51	-11,3%
Bestuur en veiligheid (B&V)		400	480	81	20,2%	476	576	100	21,1%
Algemene ondersteuning (AO)		844	893	49	5,8%				
Totale uitgaven		5.274	5.380	106	2,0%	5.274	5.380	106	2,0%
waarvan Sociaal domein		2.823	2.863	40	1,4%	3.360	3.433	72	2,2%
waarvan andere sectoren		1.607	1.624	16	1,0%	1.913	1.947	33	1,7%
aandeel Sociaal domein (%)		53,5%	53,2%	-0,3%		63,7%	63,8%	0,1%	
Gemeentefonds		-4.297	-4.584	-287	6,7%	-4.297	-4.584	-287	6,7%
Onroerende zaakbelasting		-614	-644	-29	4,7%	-614	-644	-29	4,7%
Overige eigen middelen		-363	-152	210	141,3%	-363	-152	210	141,3%
Totale inkomsten		-5.274	-5.380	-106	2,0%	-5.274	-5.380	-106	2,0%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		263	230	-33	-12,7%	313	275	-38	-12,1%
Begeleide participatie (I&P)		475	451	-24	-5,0%	565	541	-24	-4,3%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		113	126	13	11,9%	134	151	17	12,7%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		271	258	-13	-4,9%	323	309	-14	-4,2%
Wijkteams (S&P)		145	153	8	5,4%	173	183	11	6,2%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		490	512	23	4,6%	583	614	31	5,4%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		95	107	13	13,3%	113	128	16	14,1%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		91	71	-20	-22,2%	109	85	-24	-21,6%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		412	456	44	10,6%	490	546	56	11,4%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		378	403	25	6,5%	451	483	33	7,3%

34

weinig jongeren (%)		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		1.002	917	-85	-8,5%	1.186	1.093	-93	-7,8%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		463	500	37	7,9%	548	596	48	8,7%
Jeugd (Jgd)		709	778	68	9,6%	839	927	88	10,4%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		1.020	1.073	53	5,2%	1.207	1.279	72	6,0%
Volksgesondheid (Vgz)		107	113	5	4,8%	127	134	7	5,5%
Cultuur en onderwijs (C&O)		963	947	-16	-1,6%	1.139	1.129	-10	-0,9%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		364	356	-8	-2,2%	431	425	-6	-1,5%
Bestuur en veiligheid (B&V)		440	479	39	8,9%	520	570	50	9,7%
Algemene ondersteuning (AO)		928	990	62	6,6%				
Totale uitgaven		5.997	6.153	156	2,6%	5.997	6.153	156	2,6%
waarvan Sociaal domein		3.302	3.381	79	2,4%	3.907	4.029	122	3,1%
waarvan andere sectoren		1.767	1.782	15	0,9%	2.091	2.124	34	1,6%
aandeel Sociaal domein (%)		55,1%	54,9%	-0,1%		65,1%	65,5%	0,3%	
Gemeentefonds		-5.061	-5.370	-310	6,1%	-5.061	-5.370	-310	6,1%
Onroerende zaakbelasting		-654	-675	-20	3,1%	-654	-675	-20	3,1%
Overige eigen middelen		-283	-108	174	-164,3%	-283	-108	174	-164,3%
Totale inkomsten		-5.998	-6.153	-155	2,6%	-5.998	-6.153	-155	2,6%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		317	256	-62	-19,4%	376	305	-71	-18,9%
Begeleide participatie (I&P)		548	522	-26	-4,7%	648	622	-26	-4,0%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		137	139	2	1,8%	162	166	4	2,5%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		300	317	17	5,6%	355	378	23	6,4%
Wijkteams (S&P)		163	183	20	12,1%	193	218	25	12,9%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		581	648	67	11,6%	688	773	85	12,4%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		128	129	1	0,9%	152	154	2	1,6%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		113	113	1	0,4%	133	135	2	1,2%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		463	485	22	4,8%	547	578	31	5,6%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		444	475	31	6,9%	526	566	40	7,7%

Indeling naar aandeel jongeren in de bevolking (2)

gemiddeld jongeren (%)		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		801	760	-42	-5,2%	950	899	-52	-5,4%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		385	407	22	5,6%	456	481	24	5,4%
Jeugd (Jgd)		640	704	64	10,0%	759	832	74	9,7%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		741	809	68	9,2%	879	957	78	8,9%
Volksgesondheid (Vgz)		104	110	7	6,3%	123	130	7	6,0%
Cultuur en onderwijs (C&O)		902	924	22	2,4%	1.070	1.093	23	2,2%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		368	409	42	11,3%	436	484	48	11,0%
Bestuur en veiligheid (B&V)		430	478	48	11,2%	509	565	56	10,9%
Algemene ondersteuning (AO)		812	841	28	3,5%				
Totale uitgaven		5.183	5.441	259	5,0%	5.183	5.441	259	5,0%
waarvan Sociaal domein		2.671	2.790	119	4,4%	3.168	3.300	132	4,2%
waarvan andere sectoren		1.699	1.811	112	6,6%	2.015	2.142	127	6,3%
aandeel Sociaal domein (%)		51,5%	51,3%	-0,3%		61,1%	60,6%	-0,5%	
Gemeentefonds		-4.390	-4.608	-218	5,0%	-4.390	-4.608	-218	5,0%
Onroerende zaakbelasting		-590	-603	-13	2,2%	-590	-603	-13	2,2%
Overige eigen middelen		-203	-230	-27	-59,7%	-203	-230	-27	-59,7%
Totale inkomsten		-5.183	-5.441	-258	5,0%	-5.183	-5.441	-258	5,0%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		288	251	-37	-12,8%	341	297	-44	-13,0%
Begeleide participatie (I&P)		429	405	-23	-5,5%	508	479	-29	-5,7%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		85	104	19	21,9%	101	123	22	21,6%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		263	277	14	5,4%	312	328	16	5,1%
Wijkteams (S&P)		122	129	7	6,1%	145	153	8	5,8%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		565	614	49	8,6%	670	726	56	8,3%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		75	90	15	20,3%	89	107	18	20,0%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		123	129	5	4,4%	146	152	6	4,2%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		358	403	44	12,4%	425	476	51	12,1%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		260	278	18	7,0%	308	329	21	6,7%

35

veel jongeren (%)		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		799	746	-54	-6,7%	957	889	-68	-7,1%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		419	444	25	5,9%	502	530	27	5,5%
Jeugd (Jgd)		686	782	97	14,1%	821	933	112	13,7%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		667	703	36	5,5%	798	839	40	5,0%
Volksgesondheid (Vgz)		97	99	2	2,3%	116	118	2	1,9%
Cultuur en onderwijs (C&O)		895	915	20	2,3%	1.072	1.092	20	1,9%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		448	427	-21	-4,6%	537	510	-27	-5,0%
Bestuur en veiligheid (B&V)		436	478	42	9,7%	522	570	48	9,2%
Algemene ondersteuning (AO)		878	886	7	0,8%				
Totale uitgaven		5.326	5.481	156	2,9%	5.326	5.481	156	2,9%
waarvan Sociaal domein		2.668	2.774	106	4,0%	3.195	3.309	114	3,6%
waarvan andere sectoren		1.779	1.821	42	2,3%	2.131	2.172	41	1,9%
aandeel Sociaal domein (%)		50,1%	50,6%	0,5%		60,0%	60,4%	0,4%	
Gemeentefonds		-4.448	-4.625	-177	4,0%	-4.448	-4.625	-177	4,0%
Onroerende zaakbelasting		-623	-635	-12	1,9%	-623	-635	-12	1,9%
Overige eigen middelen		-255	-222	33	-169,4%	-255	-222	33	-169,4%
Totale inkomsten		-5.326	-5.482	-156	2,9%	-5.326	-5.482	-156	2,9%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		290	248	-42	-14,6%	348	296	-52	-15,0%
Begeleide participatie (I&P)		412	396	-16	-3,9%	494	472	-21	-4,3%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		97	102	5	5,2%	116	122	6	4,8%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		268	287	19	7,0%	321	342	21	6,5%
Wijkteams (S&P)		151	157	6	4,0%	181	188	6	3,5%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		565	643	79	13,9%	676	767	91	13,5%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		121	139	18	15,0%	145	166	21	14,5%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		99	105	6	5,7%	118	125	6	5,3%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		402	426	24	5,9%	482	508	26	5,4%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		166	173	7	4,3%	198	206	8	3,9%

Indeling naar aandeel jongeren in de bevolking (3)

zeer veel jongeren (%)		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		627	578	-49	-7,8%	748	689	-59	-7,8%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		412	439	27	6,5%	491	523	31	6,4%
Jeugd (Jgd)		703	816	113	16,1%	839	973	134	16,0%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		616	700	84	13,7%	735	835	100	13,6%
Volksgesondheid (Vgz)		117	124	7	5,8%	140	148	8	5,7%
Cultuur en onderwijs (C&O)		951	955	3	0,4%	1.135	1.138	4	0,3%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		427	446	19	4,5%	509	532	23	4,4%
Bestuur en veiligheid (B&V)		461	507	46	9,9%	550	604	54	9,9%
Algemene ondersteuning (AO)		832	877	45	5,4%				
Totale uitgaven		5.146	5.441	295	5,7%	5.146	5.441	295	5,7%
waarvan Sociaal domein		2.475	2.657	182	7,3%	2.952	3.167	215	7,3%
waarvan andere sectoren		1.839	1.907	68	3,7%	2.194	2.274	80	3,7%
aandeel Sociaal domein (%)		48,1%	48,8%	0,7%		57,4%	58,2%	0,8%	
Gemeentefonds		-4.241	-4.486	-246	5,8%	-4.241	-4.486	-246	5,8%
Onroerende zaakbelasting		-666	-687	-22	3,3%	-666	-687	-22	3,3%
Overige eigen middelen		-240	-268	-28	#####	-240	-268	-28	#####
Totale inkomsten		-5.146	-5.441	-295	5,7%	-5.146	-5.441	-295	5,7%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		243	196	-47	-19,5%	290	233	-57	-19,5%
Begeleide participatie (I&P)		293	290	-3	-1,1%	349	345	-4	-1,2%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		91	93	2	1,8%	109	110	2	1,8%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		270	287	17	6,3%	322	342	20	6,2%
Wijkteams (S&P)		142	152	10	6,8%	170	181	11	6,7%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		619	719	100	16,1%	739	857	119	16,1%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		84	97	13	15,5%	100	116	16	15,5%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		82	99	16	20,1%	98	118	20	20,0%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		358	401	43	12,1%	427	478	51	12,0%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		176	200	25	13,9%	210	239	29	13,9%

Indeling naar "gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen" (1)

zeer laag "gmd.best.inkomen"		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		1.245	1.170	-75	-6,0%	1.447	1.375	-72	-5,0%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		526	524	-3	-0,5%	612	615	4	0,6%
Jeugd (Jgd)		793	845	52	6,6%	922	993	71	7,7%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		1.432	1.489	58	4,0%	1.664	1.750	86	5,2%
Volksgesondheid (Vgz)		107	110	4	3,6%	124	130	6	4,7%
Cultuur en onderwijs (C&O)		1.047	1.018	-29	-2,7%	1.217	1.196	-20	-1,7%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		437	360	-77	-17,6%	508	423	-85	-16,7%
Bestuur en veiligheid (B&V)		450	523	73	16,2%	523	614	91	17,5%
Algemene ondersteuning (AO)		979	1.055	76	7,8%				
Totale uitgaven		7.015	7.095	80	1,1%	7.015	7.095	80	1,1%
waarvan Sociaal domein		4.103	4.139	36	0,9%	4.768	4.862	94	2,0%
waarvan andere sectoren		1.934	1.907	-33	-1,7%	2.247	2.233	-14	-0,6%
aandeel Sociaal domein (%)		58,5%	58,3%	-0,1%		68,0%	68,5%	0,6%	
Gemeentefonds		-5.871	-6.282	-411	7,0%	-5.871	-6.282	-411	7,0%
Onroerende zaakbelasting		-760	-794	-34	4,5%	-760	-794	-34	4,5%
Overige eigen middelen		-384	-20	365	509,6%	-384	-20	365	509,6%
Totale inkomsten		-7.015	-7.095	-80	1,1%	-7.015	-7.095	-80	1,1%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		382	328	-53	-14,0%	444	386	-58	-13,0%
Begeleide participatie (I&P)		679	645	-34	-5,0%	789	758	-31	-4,0%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		184	197	13	6,9%	214	231	17	8,0%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		336	320	-16	-4,8%	390	375	-15	-3,8%
Wijkteams (S&P)		191	204	13	7,1%	222	240	18	8,2%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		664	696	32	4,7%	772	817	45	5,9%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		129	150	21	15,9%	150	176	26	17,2%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		122	103	-19	-15,2%	142	121	-20	-14,3%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		546	579	33	6,0%	635	680	45	7,1%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		763	807	44	5,7%	887	948	61	6,8%

37

laag "gmd.best.inkomen"		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		1.087	1.009	-78	-7,2%	1.273	1.179	-93	-7,3%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		508	538	31	6,0%	594	629	35	5,9%
Jeugd (Jgd)		842	925	84	9,9%	985	1.082	97	9,8%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		1.000	1.098	98	9,8%	1.171	1.284	113	9,6%
Volksgesondheid (Vgz)		109	113	3	3,2%	128	132	4	3,0%
Cultuur en onderwijs (C&O)		1.139	1.151	12	1,1%	1.334	1.346	12	0,9%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		489	483	-6	-1,3%	573	565	-8	-1,4%
Bestuur en veiligheid (B&V)		505	548	43	8,4%	591	640	49	8,3%
Algemene ondersteuning (AO)		970	992	22	2,3%				
Totale uitgaven		6.649	6.857	208	3,1%	6.649	6.857	208	3,1%
waarvan Sociaal domein		3.546	3.683	137	3,9%	4.151	4.306	155	3,7%
waarvan andere sectoren		2.133	2.182	48	2,3%	2.498	2.551	53	2,1%
aandeel Sociaal domein (%)		53,3%	53,7%	0,4%		62,4%	62,8%	0,4%	
Gemeentefonds		-5.658	-5.879	-221	3,9%	-5.658	-5.879	-221	3,9%
Onroerende zaakbelasting		-675	-692	-16	2,4%	-675	-692	-16	2,4%
Overige eigen middelen		-316	-286	29	-94,7%	-316	-286	29	-94,7%
Totale inkomsten		-6.649	-6.857	-208	3,1%	-6.649	-6.857	-208	3,1%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		401	338	-62	-15,6%	469	396	-74	-15,7%
Begeleide participatie (I&P)		555	529	-26	-4,7%	650	619	-31	-4,8%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		131	141	10	7,7%	153	165	12	7,6%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		333	352	19	5,8%	389	411	22	5,7%
Wijkteams (S&P)		175	186	11	6,4%	205	218	13	6,2%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		685	758	73	10,7%	801	886	84	10,5%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		157	168	11	6,8%	184	196	12	6,6%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		133	139	6	4,6%	156	163	7	4,4%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		483	548	65	13,4%	566	640	75	13,2%

Indeling naar aandeel "gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen" (2)

gmd. best. inkomen		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		801	727	-74	-9,3%	952	857	-95	-10,0%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		419	443	24	5,8%	498	523	25	5,0%
Jeugd (Jgd)		684	756	72	10,5%	814	893	79	9,7%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		713	776	62	8,7%	848	915	67	7,9%
Volksgesondheid (Vgz)		109	117	9	8,0%	129	139	9	7,3%
Cultuur en onderwijs (C&O)		925	919	-6	-0,6%	1.100	1.085	-15	-1,4%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		361	408	47	13,0%	429	481	52	12,2%
Bestuur en veiligheid (B&V)		414	465	51	12,3%	492	549	57	11,5%
Algemene ondersteuning (AO)		836	830	-5	-0,6%				
Totale uitgaven		5.262	5.442	180	3,4%	5.262	5.442	180	3,4%
waarvan Sociaal domein		2.726	2.819	93	3,4%	3.241	3.327	86	2,6%
waarvan andere sectoren		1.700	1.792	92	5,4%	2.021	2.115	94	4,6%
aandeel Sociaal domein (%)		51,8%	51,8%	0,0%		61,6%	61,1%	-0,5%	
Gemeentefonds		-4.416	-4.639	-223	5,0%	-4.416	-4.639	-223	5,0%
Onroerende zaakbelasting		-605	-621	-16	2,7%	-605	-621	-16	2,7%
Overige eigen middelen		-241	-182	59	-10,2%	-241	-182	59	-10,2%
Totale inkomsten		-5.262	-5.442	-180	3,4%	-5.262	-5.442	-180	3,4%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		265	197	-68	-25,7%	315	232	-83	-26,3%
Begeleide participatie (I&P)		431	420	-11	-2,7%	513	495	-17	-3,4%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		105	110	5	5,0%	125	130	5	4,2%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		274	291	17	6,2%	326	344	18	5,4%
Wijkteams (S&P)		145	152	7	5,0%	172	179	7	4,2%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		601	661	60	10,0%	714	780	66	9,2%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		84	96	12	14,1%	100	113	13	13,3%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		82	92	10	12,4%	98	109	11	11,6%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		412	441	30	7,2%	489	521	32	6,4%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		220	242	22	10,2%	261	286	24	9,4%

38

hoog "gmd.best.inkomen"		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		543	525	-18	-3,3%	662	645	-17	-2,6%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		331	359	28	8,3%	404	441	37	9,1%
Jeugd (Jgd)		557	643	86	15,4%	678	789	110	16,3%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		458	498	40	8,7%	558	612	53	9,5%
Volksgesondheid (Vgz)		95	99	4	4,3%	115	121	6	5,1%
Cultuur en onderwijs (C&O)		721	728	7	1,0%	878	894	16	1,8%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		369	356	-13	-3,6%	450	437	-13	-2,9%
Bestuur en veiligheid (B&V)		392	427	35	9,0%	477	524	47	9,8%
Algemene ondersteuning (AO)		757	827	70	9,2%				
Totale uitgaven		4.223	4.462	239	5,7%	4.223	4.462	239	5,7%
waarvan Sociaal domein		1.984	2.124	140	7,0%	2.417	2.607	189	7,8%
waarvan andere sectoren		1.482	1.511	29	2,0%	1.806	1.855	49	2,7%
aandeel Sociaal domein (%)		47,0%	47,6%	0,6%		57,2%	58,4%	1,2%	
Gemeentefonds		-3.484	-3.696	-212	6,1%	-3.484	-3.696	-212	6,1%
Onroerende zaakbelasting		-528	-544	-16	3,0%	-528	-544	-16	3,0%
Overige eigen middelen		-211	-221	-11	-3,5%	-211	-221	-11	-3,5%
Totale inkomsten		-4.223	-4.462	-239	5,6%	-4.223	-4.462	-239	5,6%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		185	167	-18	-9,5%	225	206	-20	-8,8%
Begeleide participatie (I&P)		303	291	-12	-3,9%	369	357	-12	-3,2%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		56	67	12	20,7%	68	82	15	21,6%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		218	237	19	8,9%	265	291	26	9,7%
Wijkteams (S&P)		114	122	8	7,2%	139	150	11	8,0%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		481	556	75	15,6%	586	683	96	16,4%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		75	86	11	14,5%	92	106	14	15,3%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		90	90	0	-0,4%	110	110	0	0,3%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		315	343	29	9,2%	383	422	38	10,0%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		54	65	11	21,0%	66	80	14	21,9%

Indeling naar aandeel "gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen" (3)

zeer hoog "gmd.best.inkomen"		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		405	377	-27	-6,8%	505	468	-38	-7,4%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		312	336	24	7,8%	389	417	27	7,0%
Jeugd (Jgd)		446	530	83	18,7%	558	657	99	17,8%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		322	354	32	10,0%	402	439	37	9,2%
Volksgesondheid (Vgz)		96	103	7	7,1%	120	128	8	6,3%
Cultuur en onderwijs (C&O)		704	730	26	3,7%	879	905	26	2,9%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		334	370	36	10,8%	417	459	42	10,0%
Bestuur en veiligheid (B&V)		405	459	54	13,3%	506	569	63	12,5%
Algemene ondersteuning (AO)		753	782	29	3,8%				
Totale uitgaven		3.777	4.041	264	7,0%	3.777	4.041	264	7,0%
waarvan Sociaal domein		1.581	1.700	119	7,6%	1.975	2.108	134	6,8%
waarvan andere sectoren		1.443	1.559	116	8,1%	1.802	1.933	131	7,3%
aandeel Sociaal domein (%)		41,9%	42,1%	0,2%		52,3%	52,2%	-0,1%	
Gemeentefonds		-3.006	-3.177	-171	5,7%	-3.006	-3.177	-171	5,7%
Onroerende zaakbelasting		-579	-592	-14	2,3%	-579	-592	-14	2,3%
Overige eigen middelen		-192	-272	-80	-76,6%	-192	-272	-80	-76,6%
Totale inkomsten		-3.777	-4.041	-264	7,0%	-3.777	-4.041	-264	7,0%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		169	149	-20	-11,9%	211	184	-27	-12,6%
Begeleide participatie (I&P)		188	179	-9	-4,8%	235	223	-13	-5,5%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		47	49	2	3,7%	59	61	2	2,9%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		212	226	14	6,5%	265	280	15	5,7%
Wijkteams (S&P)		99	110	11	10,7%	124	136	12	9,9%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		389	466	77	19,8%	485	577	92	19,0%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		58	64	6	10,8%	72	79	7	10,0%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		82	92	10	12,8%	102	114	12	12,0%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		237	259	21	8,9%	297	321	24	8,1%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		3	4	1	21,2%	4	5	1	20,3%

Indeling naar aandeel "fictief budget sociaal domein" in gemeentefonds (1)

zeer laag SD-budget%		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		499	461	-38	-7,7%	627	576	-51	-8,1%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		391	421	30	7,7%	491	526	35	7,2%
Jeugd (Jgd)		576	676	101	17,5%	723	846	122	16,9%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		420	462	42	9,9%	528	577	50	9,4%
Volksgesondheid (Vgz)		121	128	7	6,0%	152	160	8	5,5%
Cultuur en onderwijs (C&O)		919	945	26	2,9%	1.154	1.182	28	2,4%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		459	509	50	11,0%	576	637	61	10,5%
Bestuur en veiligheid (B&V)		513	579	66	12,8%	645	724	79	12,3%
Algemene ondersteuning (AO)		997	1.046	49	4,9%				
Totale uitgaven		4.894	5.227	333	6,8%	4.894	5.227	333	6,8%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>2.007</i>	<i>2.148</i>	<i>141</i>	<i>7,0%</i>	<i>2.520</i>	<i>2.685</i>	<i>165</i>	<i>6,6%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>1.891</i>	<i>2.033</i>	<i>142</i>	<i>7,5%</i>	<i>2.374</i>	<i>2.542</i>	<i>168</i>	<i>7,1%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		41,0%	41,1%	0,1%		51,5%	51,4%	-0,1%	
Gemeentefonds		-3.879	-4.111	-232	6,0%	-3.879	-4.111	-232	6,0%
Onroerende zaakbelasting		-729	-749	-19	2,6%	-729	-749	-19	2,6%
Overige eigen middelen		-286	-368	-81	-21,9%	-286	-368	-81	-21,9%
Totale inkomsten		-4.894	-5.227	-333	6,8%	-4.894	-5.227	-333	6,8%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		194	166	-29	-14,8%	244	207	-37	-15,1%
Begeleide participatie (I&P)		254	236	-17	-6,8%	318	295	-23	-7,3%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		51	59	8	14,9%	64	74	9	14,4%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		253	270	17	6,6%	318	337	19	6,1%
Wijkteams (S&P)		138	151	13	9,7%	173	189	16	9,3%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		508	595	87	17,2%	638	744	106	16,7%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		68	81	13	19,5%	85	101	16	19,0%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		93	108	14	15,5%	117	135	18	15,0%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		325	354	28	8,8%	408	442	34	8,3%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		2	0	-1	-79,8%	2	0	-2	-79,9%

40

laag SD-budget%		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		531	510	-21	-4,0%	651	626	-25	-3,8%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		302	323	21	6,9%	370	396	26	7,0%
Jeugd (Jgd)		477	559	82	17,2%	585	686	101	17,3%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		383	390	7	1,9%	470	479	10	2,1%
Volksgesondheid (Vgz)		86	89	4	4,2%	105	109	5	4,3%
Cultuur en onderwijs (C&O)		638	660	22	3,4%	782	810	28	3,5%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		326	330	4	1,2%	400	405	5	1,3%
Bestuur en veiligheid (B&V)		338	373	36	10,5%	414	458	44	10,7%
Algemene ondersteuning (AO)		696	736	40	5,7%				
Totale uitgaven		3.778	3.972	194	5,1%	3.778	3.972	194	5,1%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>1.779</i>	<i>1.872</i>	<i>93</i>	<i>5,2%</i>	<i>2.181</i>	<i>2.298</i>	<i>117</i>	<i>5,3%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>1.302</i>	<i>1.364</i>	<i>61</i>	<i>4,7%</i>	<i>1.596</i>	<i>1.674</i>	<i>77</i>	<i>4,8%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		47,1%	47,1%	0,0%		57,7%	57,9%	0,1%	
Gemeentefonds		-3.124	-3.281	-157	5,0%	-3.124	-3.281	-157	5,0%
Onroerende zaakbelasting		-450	-462	-12	2,7%	-450	-462	-12	2,7%
Overige eigen middelen		-203	-229	-25	-136,6%	-203	-229	-25	-136,6%
Totale inkomsten		-3.778	-3.972	-194	5,1%	-3.778	-3.972	-194	5,1%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		184	159	-26	-14,0%	226	195	-31	-13,9%
Begeleide participatie (I&P)		287	284	-3	-1,2%	352	348	-4	-1,1%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		60	68	8	13,7%	74	84	10	13,9%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		196	219	23	11,9%	240	269	29	12,1%
Wijkteams (S&P)		107	104	-3	-2,4%	131	128	-3	-2,2%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		412	487	75	18,3%	505	598	93	18,5%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		65	72	7	10,1%	80	88	8	10,2%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		83	87	4	4,8%	102	107	5	4,9%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		289	296	7	2,4%	355	364	9	2,5%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		11	7	-4	-33,6%	13	9	-4	-33,5%

Indeling naar aandeel "fictief budget sociaal domein" in gemeentefonds (2)

gemiddeld SD%		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		859	786	-74	-8,6%	1.018	932	-86	-8,5%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		470	491	21	4,6%	557	583	26	4,7%
Jeugd (Jgd)		710	796	86	12,1%	841	944	103	12,2%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		598	648	50	8,4%	708	768	60	8,5%
Volksgezondheid (Vgz)		101	107	5	5,4%	120	127	7	5,5%
Cultuur en onderwijs (C&O)		911	904	-7	-0,8%	1.080	1.073	-7	-0,7%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		394	387	-8	-2,0%	467	458	-9	-1,9%
Bestuur en veiligheid (B&V)		447	535	89	19,8%	529	635	105	19,9%
Algemene ondersteuning (AO)		830	866	35	4,3%				
Totale uitgaven		5.321	5.519	199	3,7%	5.321	5.519	199	3,7%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>2.738</i>	<i>2.827</i>	<i>90</i>	<i>3,3%</i>	<i>3.244</i>	<i>3.354</i>	<i>109</i>	<i>3,4%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>1.752</i>	<i>1.826</i>	<i>74</i>	<i>4,2%</i>	<i>2.076</i>	<i>2.166</i>	<i>89</i>	<i>4,3%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		51,5%	51,2%	-0,2%		61,0%	60,8%	-0,2%	
Gemeentefonds		-4.438	-4.739	-301	6,8%	-4.438	-4.739	-301	6,8%
Onroerende zaakbelasting		-616	-631	-15	2,4%	-616	-631	-15	2,4%
Overige eigen middelen		-267	-150	117	5,7%	-267	-150	117	5,7%
Totale inkomsten		-5.321	-5.520	-199	3,7%	-5.321	-5.520	-199	3,7%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgezondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		301	235	-65	-21,7%	356	279	-77	-21,6%
Begeleide participatie (I&P)		458	437	-21	-4,6%	542	518	-25	-4,5%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		101	114	13	12,4%	120	135	15	12,5%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		297	303	6	1,9%	352	360	7	2,0%
Wijkteams (S&P)		172	188	16	9,1%	204	223	19	9,2%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		599	658	59	9,9%	709	780	71	10,0%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		111	138	27	24,2%	132	164	32	24,4%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		97	107	10	10,7%	115	127	12	10,8%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		396	445	48	12,2%	470	527	58	12,3%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		105	96	-8	-7,9%	124	114	-10	-7,8%

41

hoog SD-budget%		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		760	699	-61	-8,0%	889	819	-70	-7,9%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		347	362	15	4,2%	407	424	18	4,3%
Jeugd (Jgd)		574	616	42	7,3%	672	722	50	7,4%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		750	824	74	9,9%	878	966	88	10,0%
Volksgezondheid (Vgz)		91	97	6	6,7%	107	114	7	6,8%
Cultuur en onderwijs (C&O)		826	815	-10	-1,3%	967	956	-11	-1,2%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		334	320	-14	-4,1%	391	375	-16	-4,0%
Bestuur en veiligheid (B&V)		370	396	26	7,2%	433	464	32	7,3%
Algemene ondersteuning (AO)		693	712	19	2,8%				
Totale uitgaven		4.743	4.840	97	2,1%	4.743	4.840	97	2,1%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>2.521</i>	<i>2.597</i>	<i>76</i>	<i>3,0%</i>	<i>2.953</i>	<i>3.045</i>	<i>93</i>	<i>3,1%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>1.529</i>	<i>1.531</i>	<i>2</i>	<i>0,1%</i>	<i>1.791</i>	<i>1.795</i>	<i>5</i>	<i>0,3%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		53,2%	53,7%	0,5%		62,2%	62,9%	0,7%	
Gemeentefonds		-4.006	-4.204	-198	5,0%	-4.006	-4.204	-198	5,0%
Onroerende zaakbelasting		-516	-529	-12	2,4%	-516	-529	-12	2,4%
Overige eigen middelen		-221	-108	113	-144,9%	-221	-108	113	-144,9%
Totale inkomsten		-4.743	-4.840	-97	2,1%	-4.743	-4.840	-97	2,1%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgezondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		253	205	-48	-19,0%	296	240	-56	-18,9%
Begeleide participatie (I&P)		423	410	-13	-3,0%	495	481	-14	-2,9%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		84	85	0	0,2%	99	99	0	0,3%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		236	240	5	1,9%	276	282	6	2,0%
Wijkteams (S&P)		112	122	10	9,0%	131	143	12	9,1%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		486	525	39	8,0%	569	615	46	8,1%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		88	91	3	3,4%	103	106	4	3,5%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		110	106	-5	-4,2%	129	124	-5	-4,0%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		328	380	52	15,8%	384	445	61	16,0%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		312	339	27	8,6%	365	397	32	8,8%

Indeling naar aandeel "fictief budget sociaal domein" in gemeentefonds (3)

zeer hoog SD-budget%	clusters (x € miljoen)	"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
	Inkomen en Participatie (I&P)	1.431	1.352	-79	-5,5%	1.648	1.563	-85	-5,1%
	Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)	586	603	17	2,9%	675	697	22	3,3%
	Jeugd (Jgd)	986	1.053	67	6,8%	1.135	1.217	82	7,2%
	Maatschappelijke ondersteuning (WMO)	1.775	1.892	117	6,6%	2.044	2.187	143	7,0%
	Volksgesondheid (Vgz)	116	121	5	3,9%	134	140	6	4,3%
	Cultuur en onderwijs (C&O)	1.242	1.222	-19	-1,6%	1.430	1.413	-17	-1,2%
	Infrastructuur en leefomgeving (I&L)	477	431	-46	-9,7%	550	498	-52	-9,4%
	Bestuur en veiligheid (B&V)	498	538	40	7,9%	574	622	48	8,4%
	Algemene ondersteuning (AO)	1.079	1.127	48	4,5%				
	Totale uitgaven	8.190	8.338	148	1,8%	8.190	8.338	148	1,8%
	<i>waarvan Sociaal domein</i>	<i>4.894</i>	<i>5.020</i>	<i>126</i>	<i>2,6%</i>	<i>5.636</i>	<i>5.805</i>	<i>168</i>	<i>3,0%</i>
	<i>waarvan andere sectoren</i>	<i>2.217</i>	<i>2.191</i>	<i>-26</i>	<i>-1,2%</i>	<i>2.554</i>	<i>2.533</i>	<i>-20</i>	<i>-0,8%</i>
	aandeel Sociaal domein (%)	59,8%	60,2%	0,5%		68,8%	69,6%	0,8%	
	Gemeentefonds	-6.988	-7.338	-350	5,0%	-6.988	-7.338	-350	5,0%
	Onroerende zaakbelasting	-836	-873	-37	4,5%	-836	-873	-37	4,5%
	Overige eigen middelen	-366	-126	239	-20,2%	-366	-126	239	-20,2%
	Totale inkomsten	-8.190	-8.338	-148	1,8%	-8.190	-8.338	-148	1,8%
	Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)							
	Inkomensregelingen (I&P)	470	416	-54	-11,5%	541	481	-60	-11,1%
	Begeleide participatie (I&P)	736	698	-38	-5,1%	847	807	-40	-4,8%
	Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)	226	239	13	5,6%	260	276	16	6,0%
	Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)	390	394	3	0,8%	450	455	5	1,2%
	Wijkteams (S&P)	195	209	14	7,1%	225	242	17	7,6%
	Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)	815	871	57	6,9%	938	1.007	69	7,4%
	Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)	171	181	10	6,0%	197	210	13	6,5%
	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	125	109	-16	-13,1%	144	126	-18	-12,7%
	Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)	655	696	42	6,4%	754	805	51	6,8%
	Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)	995	1.086	91	9,2%	1.146	1.256	110	9,6%

Indeling naar typologie Sociaal Cultureel Planbureau (1)

G4 en wadden		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		820	880	60	7,3%	996	1.080	84	8,4%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		560	569	9	1,7%	680	698	18	2,7%
Jeugd (Jgd)		505	576	71	14,1%	613	707	94	15,2%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		1.208	1.215	7	0,6%	1.468	1.491	23	1,6%
Volksgesondheid (Vgz)		123	115	-8	-6,6%	150	141	-8	-5,6%
Cultuur en onderwijs (C&O)		1.312	1.285	-26	-2,0%	1.594	1.578	-16	-1,0%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		595	807	212	35,6%	723	990	267	36,9%
Bestuur en veiligheid (B&V)		577	589	12	2,1%	701	723	22	3,1%
Algemene ondersteuning (AO)		1.225	1.372	146	11,9%				
Totale uitgaven		6.924	7.407	483	7,0%	6.924	7.407	483	7,0%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>3.215</i>	<i>3.354</i>	<i>139</i>	<i>4,3%</i>	<i>3.906</i>	<i>4.116</i>	<i>210</i>	<i>5,4%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>2.484</i>	<i>2.682</i>	<i>198</i>	<i>8,0%</i>	<i>3.018</i>	<i>3.291</i>	<i>273</i>	<i>9,1%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		46,4%	45,3%	-1,1%		56,4%	55,6%	-0,8%	
Gemeentefonds		-5.385	-5.674	-289	5,4%	-5.385	-5.674	-289	5,4%
Onroerende zaakbelasting		-576	-587	-11	1,9%	-576	-587	-11	1,9%
Overige eigen middelen		-963	-1.146	-183	-46,6%	-963	-1.146	-183	-46,6%
Totale inkomsten		-6.924	-7.407	-483	7,0%	-6.924	-7.407	-483	7,0%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		380	437	58	15,1%	462	537	75	16,3%
Begeleide participatie (I&P)		200	217	17	8,5%	243	266	23	9,6%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		240	225	-15	-6,1%	291	276	-15	-5,1%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		386	394	8	2,1%	469	484	15	3,2%
Wijkteams (S&P)		173	174	1	0,6%	211	214	3	1,6%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		401	464	63	15,7%	487	569	82	16,8%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		104	112	8	8,1%	126	138	12	9,2%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		66	59	-7	-10,9%	81	73	-8	-10,0%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		600	583	-17	-2,8%	729	716	-13	-1,8%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		542	572	31	5,7%	658	702	44	6,7%

43

grote stedelijke centra		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		1.153	1.075	-79	-6,8%	1.334	1.243	-91	-6,9%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		609	609	1	0,1%	704	705	1	0,1%
Jeugd (Jgd)		849	893	44	5,2%	982	1.032	50	5,1%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		1.671	1.778	107	6,4%	1.933	2.056	123	6,4%
Volksgesondheid (Vgz)		129	136	8	5,9%	149	158	9	5,8%
Cultuur en onderwijs (C&O)		1.257	1.217	-40	-3,2%	1.454	1.408	-47	-3,2%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		433	379	-54	-12,5%	501	438	-63	-12,5%
Bestuur en veiligheid (B&V)		503	574	72	14,2%	582	664	83	14,2%
Algemene ondersteuning (AO)		1.036	1.043	7	0,6%				
Totale uitgaven		7.639	7.704	64	0,8%	7.639	7.704	64	0,8%
<i>waarvan Sociaal domein</i>		<i>4.411</i>	<i>4.491</i>	<i>80</i>	<i>1,8%</i>	<i>5.103</i>	<i>5.194</i>	<i>91</i>	<i>1,8%</i>
<i>waarvan andere sectoren</i>		<i>2.193</i>	<i>2.170</i>	<i>-23</i>	<i>-1,0%</i>	<i>2.537</i>	<i>2.510</i>	<i>-27</i>	<i>-1,1%</i>
aandeel Sociaal domein (%)		57,7%	58,3%	0,6%		66,8%	67,4%	0,6%	
Gemeentefonds		-6.414	-6.843	-429	6,7%	-6.414	-6.843	-429	6,7%
Onroerende zaakbelasting		-848	-885	-36	4,3%	-848	-885	-36	4,3%
Overige eigen middelen		-377	24	401	456,4%	-377	24	401	456,4%
Totale inkomsten		-7.639	-7.704	-64	0,8%	-7.639	-7.704	-64	0,8%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		417	364	-53	-12,8%	482	421	-62	-12,8%
Begeleide participatie (I&P)		543	511	-32	-5,8%	628	592	-37	-5,9%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		193	199	6	3,2%	224	231	7	3,1%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		392	380	-12	-3,1%	453	439	-14	-3,1%
Wijkteams (S&P)		217	230	13	5,9%	251	266	15	5,9%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		688	729	41	6,0%	796	843	47	5,9%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		161	164	3	1,8%	186	189	3	1,7%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		119	115	-4	-3,4%	138	133	-5	-3,4%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		527	558	30	5,7%	610	645	35	5,7%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		1.024	1.105	81	7,9%	1.185	1.278	93	7,9%

Indeling naar typologie Sociaal Cultureel Planbureau (2)

middelgroot stedelijk		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		649	605	-43	-6,7%	777	725	-52	-6,7%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		339	365	26	7,6%	406	437	31	7,7%
Jeugd (Jgd)		518	584	66	12,6%	620	699	78	12,6%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		607	640	33	5,5%	727	767	40	5,5%
Volksgesondheid (Vgz)		74	79	5	7,1%	89	95	6	7,1%
Cultuur en onderwijs (C&O)		707	704	-4	-0,5%	847	843	-4	-0,5%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		240	261	21	8,6%	287	312	25	8,6%
Bestuur en veiligheid (B&V)		327	361	33	10,1%	392	432	40	10,1%
Algemene ondersteuning (AO)		683	711	27	4,0%				
Totale uitgaven		4.145	4.309	164	4,0%	4.145	4.309	164	4,0%
waarvan Sociaal domein		2.187	2.273	87	4,0%	2.618	2.722	104	4,0%
waarvan andere sectoren		1.275	1.325	50	3,9%	1.526	1.587	60	4,0%
aandeel Sociaal domein (%)		52,8%	52,8%	0,0%		63,2%	63,2%	0,0%	
Gemeentefonds		-3.564	-3.766	-202	5,7%	-3.564	-3.766	-202	5,7%
Onroerende zaakbelasting		-439	-447	-8	1,8%	-439	-447	-8	1,8%
Overige eigen middelen		-143	-96	47	-152,0%	-143	-96	47	-152,0%
Totale inkomsten		-4.145	-4.309	-164	4,0%	-4.145	-4.309	-164	4,0%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		272	226	-46	-17,0%	326	271	-56	-17,0%
Begeleide participatie (I&P)		286	276	-10	-3,4%	342	330	-12	-3,4%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		90	103	13	14,2%	108	124	15	14,2%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		218	237	19	8,5%	261	284	22	8,5%
Wijkteams (S&P)		120	128	7	6,1%	144	153	9	6,1%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		424	463	39	9,2%	508	555	47	9,2%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		94	120	26	28,3%	112	144	32	28,3%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		85	89	4	4,5%	102	107	5	4,5%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		310	329	19	6,2%	371	394	23	6,2%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		212	222	10	4,8%	254	266	12	4,8%

44

middelgroot landelijk		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		603	565	-38	-6,3%	732	687	-45	-6,1%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		378	425	47	12,5%	459	517	58	12,7%
Jeugd (Jgd)		574	664	90	15,6%	697	808	111	15,9%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		438	491	53	12,1%	531	597	65	12,3%
Volksgesondheid (Vgz)		103	108	5	4,9%	125	132	6	5,1%
Cultuur en onderwijs (C&O)		853	873	21	2,4%	1.035	1.062	27	2,6%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		394	423	29	7,5%	478	515	37	7,7%
Bestuur en veiligheid (B&V)		427	480	54	12,6%	518	584	66	12,8%
Algemene ondersteuning (AO)		805	871	66	8,2%				
Totale uitgaven		4.575	4.901	327	7,1%	4.575	4.901	327	7,1%
waarvan Sociaal domein		2.096	2.253	157	7,5%	2.544	2.740	196	7,7%
waarvan andere sectoren		1.673	1.777	104	6,2%	2.031	2.161	131	6,4%
aandeel Sociaal domein (%)		45,8%	46,0%	0,1%		55,6%	55,9%	0,3%	
Gemeentefonds		-3.727	-3.952	-225	6,0%	-3.727	-3.952	-225	6,0%
Onroerende zaakbelasting		-620	-634	-14	2,2%	-620	-634	-14	2,2%
Overige eigen middelen		-228	-316	-88	102,0%	-228	-316	-88	102,0%
Totale inkomsten		-4.575	-4.901	-327	7,1%	-4.575	-4.901	-327	7,1%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		224	193	-31	-13,9%	272	235	-37	-13,8%
Begeleide participatie (I&P)		313	298	-14	-4,6%	380	363	-17	-4,4%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		66	74	8	11,8%	80	90	10	12,0%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		246	275	29	11,9%	299	335	36	12,1%
Wijkteams (S&P)		132	150	18	13,7%	160	182	22	13,9%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		512	587	75	14,6%	622	714	92	14,8%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		62	77	15	24,3%	75	94	18	24,6%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		86	97	11	13,0%	105	118	14	13,2%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		312	346	34	11,0%	378	420	42	11,2%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		40	47	7	18,7%	49	58	9	19,0%

Indeling naar typologie Sociaal Cultureel Planbureau (3)

krimpende plattelandssteden		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		566	534	-32	-5,6%	657	620	-36	-5,5%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		172	182	9	5,3%	200	211	11	5,4%
Jeugd (Jgd)		370	411	40	10,9%	429	477	47	11,1%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		443	475	33	7,3%	513	552	38	7,5%
Volksgesondheid (Vgz)		39	39	0	-0,3%	45	45	0	-0,2%
Cultuur en onderwijs (C&O)		418	423	5	1,2%	485	491	6	1,3%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		206	177	-29	-14,2%	239	205	-34	-14,2%
Bestuur en veiligheid (B&V)		183	200	17	9,3%	212	232	20	9,4%
Algemene ondersteuning (AO)		383	393	10	2,6%				
Totale uitgaven		2.780	2.833	53	1,9%	2.780	2.833	53	1,9%
waarvan Sociaal domein		1.590	1.640	50	3,2%	1.844	1.905	60	3,3%
waarvan andere sectoren		807	799	-7	-0,9%	936	928	-8	-0,8%
aandeel Sociaal domein (%)		57,2%	57,9%	0,7%		66,3%	67,2%	0,9%	
Gemeentefonds		-2.343	-2.402	-59	2,5%	-2.343	-2.402	-59	2,5%
Onroerende zaakbelasting		-275	-286	-10	3,8%	-275	-286	-10	3,8%
Overige eigen middelen		-162	-145	17	-31,2%	-162	-145	17	-31,2%
Totale inkomsten		-2.780	-2.833	-53	1,9%	-2.780	-2.833	-53	1,9%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		152	126	-26	-17,1%	176	146	-30	-17,0%
Begeleide participatie (I&P)		349	334	-15	-4,3%	405	388	-17	-4,2%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		65	74	9	14,2%	75	86	11	14,3%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		120	121	2	1,4%	139	141	2	1,5%
Wijkteams (S&P)		53	60	7	14,0%	61	70	9	14,1%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		302	348	46	15,2%	350	404	54	15,4%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		68	63	-6	-8,1%	79	73	-6	-8,0%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		57	47	-10	-17,2%	66	54	-11	-17,1%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		248	282	35	13,9%	287	328	40	14,0%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		138	146	8	5,6%	160	170	9	5,7%

45

krimpende plattelandsdorpen		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		479	440	-40	-8,3%	570	524	-46	-8,1%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		211	212	1	0,5%	251	253	2	0,7%
Jeugd (Jgd)		371	419	48	12,9%	441	499	58	13,2%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		311	327	17	5,4%	369	390	21	5,6%
Volksgesondheid (Vgz)		56	58	2	4,0%	66	69	3	4,2%
Cultuur en onderwijs (C&O)		463	468	5	1,0%	551	558	7	1,2%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		276	279	3	1,2%	328	333	5	1,4%
Bestuur en veiligheid (B&V)		237	273	36	15,2%	282	326	43	15,4%
Algemene ondersteuning (AO)		455	474	19	4,3%				
Totale uitgaven		2.859	2.950	92	3,2%	2.859	2.950	92	3,2%
waarvan Sociaal domein		1.428	1.456	28	2,0%	1.698	1.735	37	2,2%
waarvan andere sectoren		977	1.020	44	4,5%	1.161	1.216	55	4,7%
aandeel Sociaal domein (%)		49,9%	49,4%	-0,6%		59,4%	58,8%	-0,6%	
Gemeentefonds		-2.395	-2.489	-94	3,9%	-2.395	-2.489	-94	3,9%
Onroerende zaakbelasting		-309	-316	-7	2,3%	-309	-316	-7	2,3%
Overige eigen middelen		-154	-145	9	-149,1%	-154	-145	9	-149,1%
Totale inkomsten		-2.859	-2.951	-92	3,2%	-2.859	-2.951	-92	3,2%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		141	106	-35	-24,7%	168	127	-41	-24,5%
Begeleide participatie (I&P)		287	280	-7	-2,4%	342	334	-8	-2,2%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		51	53	2	3,6%	61	63	2	3,8%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		132	134	2	1,2%	157	159	2	1,4%
Wijkteams (S&P)		79	79	0	-0,6%	94	94	0	-0,4%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		314	353	39	12,4%	374	421	47	12,6%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		57	66	9	15,9%	67	78	11	16,1%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		58	59	1	2,2%	69	71	2	2,4%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		245	264	18	7,5%	292	314	22	7,7%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		7	4	-3	-39,6%	9	5	-3	-39,4%

Indeling naar typologie Sociaal Cultureel Planbureau (4)

(andere) plattelandsgemeenten		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		492	462	-30	-6,1%	600	568	-32	-5,4%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		302	314	12	4,0%	369	386	18	4,9%
Jeugd (Jgd)		509	578	68	13,4%	621	710	89	14,4%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		346	386	40	11,5%	422	475	52	12,4%
Volksgesondheid (Vgz)		87	92	5	5,8%	107	114	7	6,6%
Cultuur en onderwijs (C&O)		626	643	18	2,8%	763	791	28	3,7%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		359	367	8	2,2%	437	451	13	3,0%
Bestuur en veiligheid (B&V)		361	394	33	9,2%	440	485	44	10,1%
Algemene ondersteuning (AO)		676	742	66	9,8%				
Totale uitgaven		3.758	3.978	220	5,9%	3.758	3.978	220	5,9%
waarvan Sociaal domein		1.737	1.832	95	5,5%	2.118	2.252	134	6,3%
waarvan andere sectoren		1.345	1.404	59	4,4%	1.640	1.726	86	5,2%
aandeel Sociaal domein (%)		46,2%	46,1%	-0,2%		56,4%	56,6%	0,3%	
Gemeentefonds		-3.074	-3.256	-181	5,9%	-3.074	-3.256	-181	5,9%
Onroerende zaakbelasting		-476	-491	-14	3,0%	-476	-491	-14	3,0%
Overige eigen middelen		-208	-232	-24	-59,5%	-208	-232	-24	-59,5%
Totale inkomsten		-3.758	-3.978	-220	5,8%	-3.758	-3.978	-220	5,8%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		145	122	-23	-15,8%	177	150	-27	-15,1%
Begeleide participatie (I&P)		304	293	-11	-3,8%	371	360	-11	-3,0%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		42	47	4	10,1%	52	57	6	11,0%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		205	215	11	5,3%	249	265	15	6,2%
Wijkteams (S&P)		98	99	1	1,3%	119	122	3	2,1%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		454	513	59	13,0%	554	631	77	13,9%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		55	64	9	17,3%	67	79	12	18,2%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		78	83	6	7,3%	95	102	8	8,2%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		268	300	32	12,0%	327	369	42	12,9%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		0	3	2	442,9%	1	3	3	447,4%

46

welgestelde gemeenten		"Algemene ondersteuning" apart				"Algemene ondersteuning" toegeedeeld			
clusters (x € miljoen)		Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %	Rek 2017	Rek 2018	R(18-17)	idem %
Inkomen en Participatie (I&P)		133	122	-11	-8,0%	170	154	-16	-9,5%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		80	88	8	10,0%	103	111	8	8,1%
Jeugd (Jgd)		126	148	22	17,0%	162	186	24	15,1%
Maatschappelijke ondersteuning (WMO)		106	114	8	7,5%	135	143	8	5,6%
Volksgesondheid (Vgz)		27	29	2	7,5%	34	36	2	5,7%
Cultuur en onderwijs (C&O)		198	206	7	3,7%	254	258	5	2,0%
Infrastructuur en leefomgeving (I&L)		76	85	9	11,7%	98	107	10	9,8%
Bestuur en veiligheid (B&V)		118	129	11	9,0%	151	162	11	7,2%
Algemene ondersteuning (AO)		240	236	-4	-1,9%				
Totale uitgaven		1.106	1.157	51	4,6%	1.106	1.157	51	4,6%
waarvan Sociaal domein		472	501	29	6,1%	603	629	26	4,3%
waarvan andere sectoren		393	420	27	6,9%	503	528	25	5,1%
aandeel Sociaal domein (%)		42,7%	43,3%	0,6%		54,6%	54,4%	-0,2%	
Gemeentefonds		-876	-920	-44	5,0%	-876	-920	-44	5,0%
Onroerende zaakbelasting		-174	-179	-5	2,8%	-174	-179	-5	2,8%
Overige eigen middelen		-56	-58	-2	-93,3%	-56	-58	-2	-93,3%
Totale inkomsten		-1.106	-1.157	-51	4,6%	-1.106	-1.157	-51	4,6%
Taakvelden in Sociaal domein	(Opmerking: cluster Volksgesondheid bestaat uit één taakveld met dezelfde naam.)								
Inkomensregelingen (I&P)		48	41	-7	-14,3%	61	52	-10	-15,8%
Begeleide participatie (I&P)		71	68	-3	-4,0%	91	85	-5	-5,7%
Arbeidsparticipatieinstrumenten (I&P)		14	13	-1	-6,0%	18	17	-1	-7,6%
Samenkracht en burgerparticipatie (S&P)		57	61	4	7,3%	72	76	4	5,5%
Wijkteams (S&P)		24	28	4	16,4%	30	35	4	14,4%
Maatwerkdienstverlening 18- (Jgd)		119	138	19	15,7%	152	173	21	13,8%
Geëscaleerde zorg 18- (Jgd)		7	10	3	38,8%	9	12	3	36,4%
Maatwerkvoorzieningen (WMO)		26	25	0	-1,1%	33	32	-1	-2,7%
Maatwerkdienstverlening 18+ (WMO)		79	87	8	10,4%	101	110	9	8,5%
Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)		1	1	0	-3,9%	2	2	0	-5,6%